

UNITÁRIUS ÉLET

55. ÉVFOLYAM 6. SZÁM
2001. NOVEMBER-DECEMBER

Kéthavonta megjelenő folyóirat

**Békés, boldog karácsonyt
kívánunk
minden kedves
olvasónknak!**

Juhász Gyula KARÁCSONY FELÉ

Szép Tündérorság támad föl szívemben
Ilyenkor decemberben.
A szeretetnek csillagára nézek,
Megáll egy titkos, gyönyörű ígézet,
Ilyenkor decemberben.

...Bizalmas szívvel járom a világot,
s amit az élet vágott,
Behegesztem a sebet a szívemben,
És hiszek újra égi szeretetben,
Ilyenkor decemberben.

...És valahol csak kételkedő beszédet
Hallok, szomorúan nézek,
A kis Jézuska itt van a közelben,
Legyünk hát jobbak, s higyünk rendületlen,
S ne csak így decemberben.

A TARTALOMBÓL

Karácsonyi áhítat

Teológiai műhely

Az apostoli igehirdetés (Befejező rész)

Akik előttünk jártak...

Baldzs Ferenc (2. rész)

Abrudbányai Rédiger Géza

Egyházi hírek

Kereszténység és kultúra

Pilinszky János: Ars poetica helyett

Ember a hatalomban

Gondolatok a könyvtárról

Könyvszemle

Egyházközségeink életéből

Gyerekeknek

Békességben és boldogságban eltöltött ünnepeket kívánva szeretettel hívjuk és várjuk kedves testvéreinket 2002. január

1-jén délelőtt 11 óra-
kor tartandó újévi is-
tentiszületre a buda-
pesti Nagy Ignác utcai
templomba.

Ez alkalommal szol-
gálatot teljesít Ráz-
mány Csaba püspök,
majd azt követően 12
órai kezdettel hagyó-
mányos püspöki foga-
dás lesz az első eme-
leti gyülekezeti te-
remben.

Köszöntőt mond Balácsi László egyházi főjegyző, és beszámolót tart Mikó István egyházunk főgondnoka.

... „Már-már csendes véget ér
E fáradt esztendő,
Már megáll a kikötött nyér
Sajkánk, mely veszendő
Volt a zúgó szélvészekben,
Fájdalmakban, súlyos szenvedésekben.

...Isten, szállíts békében
Az új esztendőre,
Terjeszd éltünk körében,
Áldásid fejünkre,
Bűneinket, oh, töröld el
S bocsáss által minket csendes lélekkel.”

(részlet az unitárius énekeskönyv 313. sz. énekéből)

„Végül testvéreim, le-
gyetek jó egészségben,
épüljetek, vigasztalód-
jatok, egy értelemben
legyetek, békességben
éljeteek és a szeretetnek
és békességnek Istene
lesz veletek.”

(2 Korintus 13,11)

a
**Magyarországi
Unitárius Egyház
Elnöksége**

Kedves Olvasóink!

Mire az Unitárius Élet 2001. évi utolsó, 6. számát kézbe vehetik, az egytome-
mes keresztény egyház folytatja Advent ünneplését, így készülve, ekképpen
„várakozva” karácsony érkezésére.

Az Újszövetség egyik leghosszabb leírásában, Lukács evangéliumának második
részében, amely Jézus születését beszéli el, betlehemi pásztorokról olvasunk,
akik a városon kívül, a szabad ég alatt tanyáztak nyájukkal. Azon az éjszakán
egy angyal jelent meg előttük, és tudatta velük, hogy világra jött az üdvözítő.
„Es hirtelen – folytatja Lukács – mennyei seregek sokasága jelent meg az an-
gyallal, akik dicsérték az Istent és ezt mondták: dicsőség a magasságban Isten-
nek, és a földön békesség és az emberekhez jókarát.”

Békesség. Igen: ezt kell hoznia a karácsonynak, a sok-sok évszázad óta
megméltató karácsonyoknak. Ez az, amit adventkor várunk. És mielőtt a vil-
ág aktuális szörnyűségeire gondolva azt mondanánk, hogy mindez csak ámi-
tás, önbecsapás, gondoljuk meg, milyen lenne a világ, ha évről évre nem hang-
zottak volna el, s újra és újra nem hangzanának el ezek az igék.

a szerkesztőség

HELYESBÍTÉS

Az előző számban tévesen szerepelt a felelős kiadó. Helyesen: Heltai Gáspár Kft.

*Felhívjuk Olvasóink fi-
gyelmét, hogy a 2002. évi
Unitárius Életre történő
előfizésüket az év végéig
rendezték, mert a jövő év-
től csak az előfizetők szá-
mára postázzuk a lapot!*

Megértésüket köszönjük.

Lapfőigazgató:

Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő:

Balácsi László

Főszerkesztő:

Kásznai József

Főszerkesztő-helyettes:

Muszka Ipolya

Szerkesztőegység főnöke:

Sándor Attila

SZERKESZTŐSÉG CÍME:

V. Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.

Telefon/fax: 311-2801

Terjesztő a Magyarországi Unitárius Egyház.

Előfizethető:

egyházi központokban személyesen,

vagy egyházi csekkben.

Évi előfizetési díj: 1200,- Ft

Egyes szám ára 200,- Ft

Magyarországon kívül:

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk
vissza.

Felelős kiadó:

Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Készült:

az ETO-Print Nyomdaipari Kft.-ben

Felelős vezető: Balogh Mihály

HU ISSN 0133-1272

A Magyarországi Unitárius Egyház
internetcíme:
www.unitarius.hu

KARÁCSONY

És íme a csillag, amelyet napkeleten láttak, előttük megy vala...

Mt. 2:9-11

A vizsgáló ifjak gondba merülten készítik a vizsgai tételek alapján adandó felelet vázlatát. Írnak, rajzolnak ki-ki a maga módján. Egy közülük nem ír, nem rajzol, csak a messi ürességbe bámul, arcán viszont átszellemült boldog öröm ragyog, mint a kisgyermeknek, aki újból átéli a csak az ímént hallott szép mesét.

Úgy látszik kézen vagy a feleletadásra – szólt a vizsgáztató: olvasd hát tetteled! A vizsgáló növendék különös meghatottsággal olvasta a keskeny papírra írt feladat szövegét.

Ki a legtehetségesebb művész számodra? Mely alkotása tetszik a legjobban? Számomra – kezdi feleletét a vizsgáló diák – a legtehetségesebb művészes édesanyám. Sok szép alkotása közül részemre a legkedvesebb karácsony képe. Nem üzetből vásárolt esetelen, nem préselt papírra, sem keretre feszített vászra festette csodálatos képét, hanem gyermeki lelkem előztáblájára. Ecsetje a megtestesült szeretet volt. Ólébe ütletett, égő tűz volt tekintetében, boldogság ragyogott mosolyában. Drága könnyesepp lopakodott szeme sarkába. Dolgos keze újjaival simogatta, fésültette, kéme hajamat.

Tudod az úgy volt édes gyermekem – színezni kezdte mondanivalóját.

„Egy csodálatosan szép éjszaka, a ragyogó fényes csillagok nagy versenyfutást rendeztek az égbolton. Az egyik, a legfényesebb mindig az élen járt. Ő érkezett a leghamarabb a célhoz, és egy kicsi betlehemi istálló felé hirtelenül megállt. Jaj de fényes volt... Aztán érkeztek a többi társai, és valamennyien pihenőt tartottak. Mindenki csodálta a szokatlan, tündökli látványt. Még a pásztorok is felgyeltek rá. Mit jelentesen e csodával határos égi tümeney – kérdezni kezdték egymástól. Siessünk mi is a csillagok fénye irányába. Aztán kíváncsi igyekezettel útnak indultak. Az ég kárpitján az angyalok kórusa jelent meg, mintha egy óriási nagy színpadon lennének, hogy millió színi reflektorával rájuk világítson a csillagok ragyogó fénye. Majd pedig felcsendült az angyalok karának égi üzenete, gyönyörű éneke: Dicsőség a magasságos mennyekben Istennek, a földön békecség és az emberekhez jóakarát. Útra kelnek a keleti bölcsek, a három királyok és mindannyian a látni vágyók. Hadd lássák a jászolbölcsőben az ígéret beteljesedését, az álmanban mosolygó újszülött Jézuskát, a boldog édesanyát, Máriát, a drága jó édesapát, Józsefet. És a csillag, amelyet napkeleten láttak előttük ment vala...”

Csodálatos varázsa van a képnél, mondta a vizsgáló ifjú. Valahányszor rá gondolkodom gyermek leszek újra. Jó anyám ölébe ülök, hogy így várjam karácsony gyönyörű ünnepeit.

Testvérem, te ifjú lélek, aki előtt még nem bontotta ki teljesen zászlaját az emberi élet. Vagy te, aki már kitalostad magad számára azt az utat, melyen járva, ha nehéz munkával is biztosítottak látod kicsiny családod fenntartási lehetőségét. Vagy te, kinek hajszálait főfőhérré festette a múlt idő színező ecsetje, ha töled azt kérdeznék most, hogy ünnepeink közül, mint jó kereszténynek, melyik tetszik a legjobban, melyik a legszebb, mit felelnél?

Ugye csak ennyit mondanál meghatódva, hogy a karácsony. Miért?

Talán azért, mert lényegére csaknem kétezer esztendő történelme nyomta rá értékbeliségét, és számodra a

betlehemi istálló jászolbölcsőjével együtt olyan, mint a te otthonod. Benne van a zajló élet láthatatlan jövője, a mindenkori holnap.

A szent szülőpár feltűnéssel és aggodalommal kísért gyermeke, a kis Jézus minden lépését, hogy testben és lélekben, emberek előtt való kedvességben történő növekedését ne zavolja semmi sem.

A betlehemi jászolban a csecsemő mellett ott volt elrejtve a boldogság és szomorúság, az öröm és bánat, a dicsőség és megalázás, a szenvedés és a megdicsőülés csírája is.

Ott van a bölcsőben a 12 esztendő, mikor tanújelét adja okos értelmének midőn a jeruzsálemi templomban felnőttekkel, papokkal beszél, vitatkozik.

Ott van a szent elhatározás, hogy életét egy boldogabb emberi élet megteremtésének szenteli. Ott van a nagy életfeladatra való felkészülés, az a gyönyörű munka melyet tanítványaival végez Istenországa építésében.

Ott van tanítási elismerésének ünnepélyes menete, amikor virágot szórnak lábai elé, és hosszánna üdvírválással köszöntik. Ott van a Golgota hegye, a durván ácsolt fakerezt, a töviskoszorú, hogy megcsodálva megalázzák. De ott van a megdicsőülés is, melynek bizonyítéka a 2001. karácsony, a mai nap ünnepe.

Milyen nagy a hasonlatosság. A szent szülőpár olyan, mint a te szüleid. A te bölcsőben is ott ringott életed minden mozzanatának midőn a Jő szüleid sok gondja, nehéz munkája és aggodalma kísért az otthonról az iskolától, hogy felkészülten nézhess szembe elvégzendő feladatoddal. Aztán feltűnéssel megdicsőültél, mikor kiropogott a régi fesszékbl, hogy önálló életutadon haladj. Sok szeretettel mindent neked adnának, drágábad, mint az arany, mint a tömjén vagy mirha.

Ott van munkád sikere, minden boldogságod vagy gyötrelmetjes szomorúságod. Ott van a megpróbáltatásoknak sok-sok nehéz perce, pusztítása. Ugye testvérem ez a nagy hasonlatosság adja, hogy a legbensőségesebb ünnep a karácsony. Igen, mert ha jól meggondoljuk, karácsony a család ünnepe, melyet nagy készülődés előz meg. A lelkek egén kigyul a szeretet legfényesebb csillaga, hogy utat mutasson az ajándékboltok felé, hogy ajándékkal boldogságot, meglepetést okozzának egymásnak a család tagjai a gyertyafényben csillogó karácsonyfá alatt.

Ilyenkor mindenki hazajegykezik. Levelet vagy karácsonyi üdvözlötlet küldenek a távollevők egymásnak.

Testvérem, akarod-e, hogy ez ünnepeink most is szép legyen? Ha igen, légy gyermek újra, ülj édesanyád ölébe, hadd simogasson meg, hadd gereblyéze ujjaival a kőcső hajadat, és aztán hallgass, mert áhitattal szól hozzá: „És íme a csillag, amelyet napkeleten láttak előttük ment vala...” bemenvén a házába meglátták a gyermeket, megnyitván tarsolyaikat ajándékokat adtak: aranyat, tömjént és mirhát”.

Aztán vidd magaddal lelked tarsolyát, és hozd meg az áldozatot és ajándékozz! Mit ajándékozol karácsonyra? Oh add szent fogadalmadat, hogy melyt élsz ragaszkodni fogsz e szent ünnephez, drága anyaszentegyházadhoz és hogy családod boldogságáért küzdeni meg nem szűnő soha, hogy Istenországának méltó polgára lehess! Ámen.

Kiss Mihály

Az apostoli igehirdetés Jézus Krisztus újraeljövele és ítélete (Befejező rész)

A két nagy hitvallás második részébe foglalt – Jézus Krisztusnak az Atyaisten jobbán való üléséről, onnan való földi újraeljöveteléről és az élők és holtak feletti ítéletéről szóló – cikkek mellett a kereszténységben nem lennének megtagadhatók és elutasíthatók olyan megfogalmazások, amelyek az evangéliumokba foglalt más kijelentésekre épülnek, mint amelyeket a hitvallások fogadtak el. Nem kétséges, hogy a fentebb jelzett hitelvi változatok közül – a mai gondolkodás és hit számára – éppen a zsinatokon elfogadott cikkek átvételéhez kapcsolódik a legtöbb kételkedés sőt tagadás, míg más irányokból érkező, ugyancsak az Újszövetségben alapuló válaszok megértése, elfogadása és követése korunk gondolkodása és hite számára is befogadható lehet.

Amikor az apostoli beszéd, igehirdetés azt vallotta, hogy Jézus feltámadt a halálból, felment a mennyekbe és ott ül az Atyaisten jobbán, akkor azt mondhatta, amit valóban hitt is, amiben semmi hihetlent nem is talált. Istennek és kíséretének lakhelyét az égbolt fölé gondolták, és a hozzá visszatérő Fiú az Atya trónja mellé állhatott. A bőséges hítek azonban nem ezek az „emberi” megoldások, elképzelések adták a lényegét, hanem egyszerűen az, hogy Jézust megölték ugyan, de küldetése sikeres volt, és az ő példája, hatása éle a társadalomban, világméríté rendező elvként. Az égbolt szilárd búrán nem borul földi életerünk fölé, és nem oda gondoljuk el sem Istennek, sem a feltámadott Krisztusnak a lakhelyét. A körülöttük és nekik szolgáló anyagi seregek pedig egyáltalán nem kapnak szerepet hitünkben. Korunkban a feltámadást – Jézusét is majd a mienként is – úgy értelmezhetjük, hogy ezzel Jézus nem térhetett vissza a megtapasztalható, empirikus testi létezésbe, hanem a transzcendens létezésbe

lépett át. A mi hitünkben maga Isten is transzcendens és immanensen él, túl a megtapasztalható létezés keretén, de ugyanakkor immanensen az emberben is létező transzcendenciában, a lélekben. Az Istenben és Jézus krisztusi küldetésében hívő keresztény számára az ő lelkében van jelen az Atya jobbán a Feltámadott is, akitől minden nemzedék újra és újra részesül az Istenről és Isten országáról adott kijelentésben. Paul Tillich teológiájára hivatkozhatunk, akinek a „lelki jelenlétről” szóló gondolataiban a ma kereszténye egyetemesen választ és támasztékot találhat. A Názáreti Jézus keresztihalála utáni további élete nem jelenti földi küldetésének az emberi keretből való kiemelését, hiszen a halál a minden egyedi emberi élet befejezése ugyan, de minden egyedi élet ugyanakkor az emberi örökélet láncának is egy-egy láncszemét adja. Jézus keresztihalála is az ő földi emberi életének a végét jelentette ugyan, de az emberi hitben örökkévalóan itt maradt, amely hit az emberiség életében olyan hatást jelent, hogy a hitvallás joggal vallja: Isten Jézus Krisztus által kijelentett országának nem lesz vége soha. (Az emberiség életéből később sem lehetne már kijelenteni akkor sem, ha a keresztény vallások valamikor valamilyen módon elhalnának.)

A transzcendens létezés állítása nélkül vallásos gondolkodás nem állhat meg sem az egyes ember, sem pedig az egész emberiség vonatkozásában. Az egyes emberek tudata, gondolatai a társadalmakban találkoznak, cserélődnek, összefonódnak, valóságos háló alakítanak ki, amely a bioszféra legértékesebb rétegének, az antropozszférának a részeit kapcsolja egybe (Teilhard megnevezésében „noo-szféra” = tudat-szféra). Miként az egyes emberben együtt létezik a testi és a tudati, úgy az egész emberiségben is együtt van a létezésnek ez a

két dimenziója, és miként az emberi lét dinamikusnak és fejlődőnek bizonyul, a nooszféra is egyre bővül és gazdagszik. Az egyes emberi tudatok magukba foglalják a gondolatokat, az ismereteket, a vallásos hitet, az erkölcsöt, az érzelmeket, a kultúrát, voltaképpen mindazt, ami az embert az élővilág csúcsára helyezi. Ugyanez vonatkozik a társadalmi tudatra, amely a teremtett világ legfőbb tartalmának, legnagyobb értékének becsülhetőnek.

A nooszféra, az emberiségnek ez a transzcendens tartománya meghatározó szerepet tölt be a vallásos hit tekintetében is. Az emberi létezésnek ebben a keretében találkozhatik egymással az isteni és az emberi. A háromszintű világszerkezet feloldása után most már csak egyetlen szinten, az emberi bio- és nooszférában keresendő a mennyország és a pokol, a földi élet és az örökélet. A testi és a tudati életet egyszerre kapja meg az ember és egyszerre veszíti is el, ám elő- és utóélete, pre- és poszt egzisztenciája is volt a múltjában és lesz a jövőjében. A fogamzással indul el az egyedi élet, de az ösökon át előzménye van egészen az élet kialakulásáig, sőt egészen a teremtésig. Születésétől haláláig az ember innen, az emberiség tudatkincséből gazdagodik, és ő is ezt gazdagíthatja. Minden egyes emberi élet időlegesen mutatkozik önállóan, de létezése voltaképpen a teremtéstől a valamikori beteljesedésig (az emberi létezés végéig) folyamatosan örökkévaló. Ha az egyedi ember ebben a saját önálló létben, életben elősegítette Isten teremtő és üdvözítő tervének teljesülését és a szeretet két jézusi törvényének betöltését, akkor földi létezése mennyországi volt, ha viszont mindezt elmulasztotta vagy visszavetette, úgy földi élete kárhozatos volt.

A János-evangélium tanítása szerint már az első évszázadban is életek olyan keresztény gyűltekezetek, amelyek az akkori apostoli igazhirdetésektől eltérően vallottak Jézus Krisztus újrakezdetéről és ítéletéről is, és amelyek a jelenkor keresztény gondolkodásában is jobban értelmezhetők. A jánosi iskolák szerint Jézus földi küldetését befejezve megdicsőült öörkreszolásán visszatért az Atyához. Az ő újrakezdetét helyett itt marad ő maga úgy, hogy a benne hívők lelkeiben ő tovább él, illetve máshol azt igéri, hogy az Atya helyetle elküldi a Vigasztaló Szentleket, a Paraklétust, hogy folytassa Jézus munkáját.

Jézus úgy beszél a tanítványokhoz, hogy a Pátrfogó-Szentleket (akit Jézus személyében már megismerhettek) a tanítványokban látkik majd, és önmagáról is kijelenti, hogy ő is öbennük lesz, miként a tanítványok is öbenne és miként ő maga az Atyában is. Mindez nem értelmezhető úgy, hogy három külön személy valóságos egytlétéről szólna az evangélium, hanem csakis lelki jelenlétéről.

Amíg a tudományos gondolkodás és az ismeretek nem zavarták a vallásos hitet, addig az ítélet és az örökléte hite szilárd volt, jóllehet kutatása lényegénél fogva csak bizonytalan megalapozású lehetett. Az apostoli korban úgy hitték, hogy az eszkatologikus végső ítélet még az akkori nemzedékek idején esedékes lesz, és kiterjed majd minden élő és halott emberre, egyszerre esedékesen. Ezt nem csak az apostolok, de maga Jézus is így tanította. Mínthogy az eszkatologikus várakozás akkor nem teljesült, és azóta is késik, az egyedi

halál és a végső ítélet között egyre hosszabb idő telik el (nem csak évezredek, de akár évmilliók is), a ma ember számára a kollektív végítélet jelentősége egyre halványul. Párhuzamosan viszont az egyes ember halálához kapcsolódó ítélet, a külön ítélet vallási szerepe nagyobb hangsúlyt kapott. Ezzel kapcsolatban is áll azonban, hogy korunk emberé it is egyrészt nagyobb bizonytalanságot, másrészt több és határozottabb kétkedést tanúsít.

A feltámasztásra és mennybevitelre, az újrakezdetre és ítéletre, valamint az öröklétre vonatkozó hitvallási cikkek kétségelentül folyamatosan veszítenek határozottságukból a szekularizáció erősödésével. Feltehető, hogy korunk gondolkodó és himni akaró emberé számára a hitvallási válaszok főképpen azért lehetnek problematikusak, mert egyrészt az emberi létezés általános keretein kívül állnak, másrészt kívül esnek az egyedi emberi létezés keretein. A nagy hitvallások a kettő és háromlépésű (a kereszt- és az inkarnációs) krisztológiára épültek, és feltételezik a mennyország és a pokol valóságos létezését, a természetfeletti emberi fogantatás és születés tényleges lehetőségét, a harmadnap feltámasztás és az életbe való visszatérés lehetőségét, a Názáreti Jézusnak mint a Krisztusnak

az élők és holtak feletti földi ítélezésre történő újrakezdetét.

A két nagy hitvallás megfogalmazása és elfogadása előtti keresztény igazhirdetésben és hitben mindazonáltal általánosabban élt az egyfokozatú krisztológia megvallása, amely Jézus krisztusságát az ő földi küldetésének betöltésében, Istennek és Isten országának kijelentésében látta. Ez a krisztológia hitvallásának tengelyébe a Jézus Krisztustól kapott kijelentésben való hitet és az ő élet-példája követésének óhaját állíthatná:

Hiszünk Jézus Krisztusban

Ist en egyszerűtl Fiában,
a mi Urunkban,
aki kijelentette nekünk
Istent és Isten országát,
aki megmutatta
a teremtett ember istenarcúságát és
akiről valjuk, hogy ő
az út, az igazság és az élet.

Stankóczy Zoltán

Legfontosabb irodalmi források:

Conzelmann, Hans: Geschichte des Urchristentums (Göttingen, 1989).

Harnack, Adolf: Dogmengeschichte (Tübingen, 1991).

Keener, Craig S.: The Bible Background Commentary (Illinois, 1993).

Mussner, Franz: Apostelgeschichte (Würzburg, 1995).

Pesch, Rudolf: Die Apostelgeschichte I-II (Zürich, 1986).

Roloff, Jürgen: Die Apostelgeschichte (Göttingen, 1988).

Schmithals, Walter: Theologiegeschichte des Urchristentums (Stuttgart, 1994).

Weiser, Alfons: Die Apostelgeschichte I-II (Gütersloh, 1985).

Tájékoztaljuk kedves olvasóinkat, hogy a Teológiai Műhely című rovatunk ez évben megszűnik.

A jövőben a beérkezett teológiai tárgyú tanulmányok egy új elnevezésű rovatba kerülnek.

Akik előttünk jártak...

„Az igazságot diadalútjában semmiféle erő fel nem tartóztatja!”

Dávid Ferenc vallása, egyháza erdélyi, magyar örökség

.... Az unitárius reformáció apostola erőszak nélkül lelkéne szabad-ságharca a reformációt erdélyivé, magyarrá szinesítette, s ennek dacára területhez kötöttségéből kiemelte minden földi és faji korlátok fölé, annyira, hogy a világ lelki és gondolati szabadságának minden időben örök fényforrásává lehessen!... A jézusi vallást, melyet a katolicizmus másfél évezredes korlátlan uralma a külsőségek, a dogmák, creklyék lelki útvesz-

tői közé temetett, kiásta sírjából... Külsőségekben leegyszerűsítette, tartalomban a gondolkodó, öntudatos ember szellemi színvonalára emelte a vallás alapigazságait, s ismét Jézus karjai közé vezette vissza a hit eltorzított arcú drága gyermekét... Az unitárius hit léleglökü apostola felszabadította a vallást formai elhatároltságából, s a lélek eleven, belső tartalmává, a gondolatszabadság kimeríthetetlen gazdagságá, örökké ható, fejtődő örö-

forrásává mélyítette, s ezzel a reformátor halhatatlan szelleme a minden idők modern szabadelvűségének a végtelenbe nyúló horizontjaihoz vezető utat nyitotta meg! Mert az unitarizmus a lelki szabadság levegője, a gondolati szabadságra való törekvésnek örök hajtóereje!... rádium-sugár, amely láthatatlanul, tudat alatt is ott él minden gondolkodó ember lelke mélyén mint kielhatatlan, örök fényforrás, mert az unitárius hit a lel-

ki és gondolati szabadságban való teljes feloldódás boldog állapota!... E felmérhetetlen drága kincs birtokában méltán ujjonghat fel szívünk az alapige szavaival: Minden, mi Istentől született, legyőzi a világot, és az a győzelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk!... A hit szabadság nélkül csak bilincsek, a lélek bilincse... A szabadság nélküli, bilincsbe vert lélek csak pince-világosságban sínylő színtelen virág, csak árnyéka a ragyogó napfényben kiteljesedett lelki s gondolati életnek!... Ezt a tudatot Jézus óta Dávid Ferenc juttatta legfenségebben kifejezésre, aki tökéletes individualista volt. Apostola a lelki egyniség legszabadabb kifejeződéseként, s ki nem kényszerít senkit elveinek elfogadására, s azt tartja helyesnek, ha ki-ki lelke meggyőződésének sugallatát követi. A más vélemény levőkkel szemben jézusian türelmes volt. E vallási türelem aranyvirágaként nyílt ki lelkéből az erdélyi lélek legesodálatosabb gondolata, hogy: „a hit Isten ajándéka... hitért öldöki senkit se legyen szabad... mert ha élni engedjük közöttünk nem csak a törököt és zsidót,

akik közül az egyik Krisztust nem szeretete, a másik megfeszítette... ha nem csak eltűnjük a káromkodókat, hanem élünk, étkezünk, vigadunk is velük... legalább szabad levegőt, szabad gondolkodást engedjünk azoknak is, kik Krisztus felől másképpen gondolkoznak, de senkinek se ártnak, s el vannak határozva, hogy inkább meghalnak, mint mást szolgáljanak és cselekedjenek, mint ami igaz!... „A korlátlan lelki és gondolati szabadságra és igazságra törekvő halhatatlan szellem fensége tükröződik vissza e szavakban, amely egyúttal biztosítja az unitárius reformáció örök folytonosságát!... Mert az unitárius reformáció folyamata halhatatlan és örök, mint az emberi szellem és lélek szabadsága, való törekvése!... Dőljenek, omoljanak bár le az unitárius Géniusz teremtette felmérhetetlenül drága intézményeink... legyen bár füstölő rom és pusztulás templomaink, iskoláink helyén... zúgjon el bár felettünk romboló vész és vihar... fölül s kívül minden emberi kéz emelte alkotáson, nevétől megfosztottan, eltorzítottan is áll! mindenk fölött áll!!, mint az örök, eszményi ember lelkének s

szellemének legdrágább kincse, áll és él – a Dávid Ferenc hite, meggyőződése – az erdélyi lélek! Amennyivel tartalommal több, mélyebb és színebb volt az erdélyi lélek a reformáció tisztító tüzeben újjászülött hit és lélek ható erejénél, azt a mélységet, színt és többletet az unitárius reformáció keresztyén Dávid Ferenc szelleme ajándékozta az emberiségnek!... Bár a lutheri és kálvini reformáció minden ellentmondása és tévedése dacára új szellemet hozott a valóságba – a szabadságot – s ezáltal új elvvel gazdagította a világot... bár Európa csaknem minden országában felterle a tisztultabb szellemiség, a türelmesebb lelkiség berozsásodott lakatait... bár új fényt gyűjtött a kietlen hitéjszakákban s tisztább levegőt bocsátott be a lélekborítónk sötét celláiba: mégis a lélek, a hit erdélyiségét... az unitárius reformációnak a lelkeket korlátlanul felszabadító mását, Erdélyen kívül, sehol a világban nem találjuk meg!... Mert a reformáció tisztultabb lelke és szellemisége türelmesebb, jézusi bőkezűségű, szabadabb származásával, erdélyivé Dávid Ferenc szelleme által lett!

Szerk.

Születésének 100. évfordulóján ezzel az írással emlékezünk Balázs Ferencre

Balázs Ferenc (1901–1937)

A sorsformáló értelem kiváló képviselője (2. rész)

Balázs Ferenc életútjának rövid áttekintése után elérkeztünk a tulajdonképpeni témánkhoz, hogy mivel gazdagította az 1930-as évek erdélyi magyar szellemi életét, mi újat hozott e vonatkozásban. E kérdésnek számos vetülete van. Mi csak a társadalmi-gazdasági vetületekre akarunk kitérni, mint társadalmi-gazdasági szervezetek akarjuk bemutatni. Az irodalmi, teológiai vonatkozásokat azokra hagyjuk, akik e kérdéskörök szakértői és kutatói. Témánkra térve mindenképp meg kell említenünk, hogy Balázs Ferencnek nem volt gazdasági, szociológiai, történelmi képzettsége. A társadalomtudományok érdekelték, de nem volt alkalma, lehetősége azokban elmélyedni. Akkor mégis mi volt az, ami alkalmassá tette arra, hogy e témakörökben újat hozzon? Két körülményre kell felhívni, amelyeknek szerepük volt, közejrátzódtak beállítottságának, világnézetének kialakulásában. Először is szerepe volt a szülőföldhöz, Erdélyhez, a Székelyföldhöz és azon belül a magyar faluhoz és azok lakóhoz való kötődésének. A másik körülményt pedig széles látószöge, a világ gondjaira, bajaira, és azon belül a vidék, a falu, a mezőgazdaság és az abból élők létfeltételeire, életkörülményeire való rálátása volt. Ezt a körülményt Cseke Péter irodalom és zornalisztika szakos professzor „Balázs Ferenc világválatot átfogó mészki tekintete”-ként

nevezi meg. Talán ennél találébban nem is lehet megfogalmazni ezt a kérdéskört. És elérkeztünk az aranyos-völgyi Mészki falu problémájához, ahol amint tudjuk Balázs Ferenc unitárius lelkesi tisztségét töltött be 1930-ai kezdődően az 1937 májusában bekövetkezett haláláig. Mészki egy vegyes, magyar-román lakosságú falu, ahol egy pár száz magyar (unitárius) élt. Ezek szélely eredetűek, tehát gondolkodásban Balázs Ferenc közel állt hozzájuk. Ezek a hívek apró és közepes gazdaságokból tartották fenn magukat. Gazdasági helyzetükben életkörülményeikben és gondolkodás módjukban tükröztek az erdélyi falu és azon belül az erdélyi magyar falu helyzetét. Ugyanakkor Tordától egy pár kilométerre fekvő falu, annak piaci lehetőségeit és az ottani munkavállalás lehetőségeit élvezte. Sajátosságai közé sorolható az, hogy a Tordai hasadéktól egy pár kilométerre fekszik egy festői tájba, az Aranyos völgyébe ékelve. Altalajkincsei közé tartozott és tartozik az alabástrom, amely egy házi kézműipar alapját képezte. Ugyanakkor volt Mészki falunak különleges sajátossága is, éspedig az egyházközség tulajdonát képező, a dombok és az Aranyos között elterülő sík mezőcske, melyből a tagok részesültek, egyéniileg használták, ott kertészkedtek már több száz éve, de amely terület az eklézsia közös tulajdo-

na maradt. Ezt a területet rendszeresen újraosztották a megművelők családi helyzetének alakulása alapján. Ezen princípiumok a szövetkezeti gondolat bizonyos csíráit tartalmazták, mint igazságosság, méltányosság.

Ebbe a faluba érkezett Balázs Ferenc mint unitárius lelkesztő ötvenes világtúrájából tapasztalatait a háta mögött. Amint már láttuk, nyugat fele indult, Anglia felé. Világkörüli útjának e szakaszán, amely két évet tartott, alkalmat volt megismerkedni a fejlett Nyugat-Európa életkörülményeivel, társadalmi gondolataival, báival. Alkalmat volt tapasztalni, hogy az ottani társadalom hogyan reagálja le ezeket a kihívásokat. Amint már az előzőekből láttuk, Balázs Ferenc a vidék, a falu problémáira figyelt, és különösen érdekelte a kiút, a megoldás keresésének és megtalálásának kérdése. Így került látószögébe a szövetkezeti kérdés. Két tényező is ilyen irányba ösztönözte. A már hazulról magával vitt, a vidékéhez, a faluhoz való kötődése, ugyanakkor az az éleletterve, hogy falusi pár lesz, és a falusi közösséget akarja egy életen át szolgálni, a falu felemelkedése, felemelése volt távlati életcélja. Már teológusként és a továbbiakban ösztöndíjasként, tanulmányait folytatóként távlatokban gondolkodott, és ahhoz igazította tevékenységét, annak rendelte alá.

Angliai kétéves tanulmányútját követte az amerikai, ugyancsak kétéves tanulmányút Berkeley város egyetemén. Ott is a vidéket járókkal, falukutatókkal került kapcsolatba. Itt látószöge tovább bővült. A szövetkezeti szimpátia, mondatni elkötelezettség kiegészült egy békemozgalmi, békeharcosi látószöggel. A humánus, emberbaráti, az emberek közti megértés eszményeit befogadó magatartás most már kiegészítette úgy a vallási, teológiai, mint a világi (szövetkezeti) életfelfogását, eszményképét. Mindez nem volt véletlen. Hiszen már hazulról olyan eszmekört vitt magával, mint a transzvilvanizmus. A szülőföldhöz és népéhez való kötődés, a kisebbségi lét hátrányai, keserűségei, veszélyei már tudatosulva voltak benne. Ezekre a választ a transzvilvanizmus a béke és együttélésben, a népek közötti megértésben, egymás kölcsönös ismeretében, egymás értékeinek kölcsönös elfogadásában és tiszteletben tartásában látta.

Magyar vonatkozásban mindez még kiegészült az önerőből való talpraállítás, előrelépés gondolatával. Balázs Ferenc nemcsak elkötelezett híve volt a transzvilvanizmusnak, talán nem túlzás az egyik szellemi atyjának is tekinteni, hiszen még teológusként hozta össze és intézte kiadását a "Versek, elbeszélések, tanulmányok tizenegy fiatal erdélyi írótól 1923-ban". Itt egy társszerző és munkatárs, Jancsó Béla bemutatkozó szavait idézzük, ami az induló, csírázó transzvilvanizmus mellett hitvallás: "Minket, távolra került fiatalokat, a fajnak, visszahívó anyáink, az elefejtett, az alig hallott: a székely szív. Visszavon és megerősít és eldöremlít ismét, hogy útját találjuk szívhez, más hangú szívhez, minden más szívhez, a világ szívéhez. Székely szívűtől a világ szívűig: ez a mi utunk. Székely szívűtől a világ szívűig: horjúk-visszük a székely örömet, munkát, hitet és tragédiát: az Egyetemes Élet székely szívű. Visszük, adjuk, s elmúlunk, mikor ez kötelesség emülik belőlünk."

Élete e szakaszát két dolog jellemezte. Először is járta a vidéket, és igyekezett megismerkedni az ott lakó, élő tömegek életviszonyaival, a sok milliós Kína

és India esetében többszázmillió tömegek helyzetével. Számára az sem volt érdektelen, hogy az azokat képviselő értelmiségiek hogyan reagálják le a helyzetet, és hogyan keresik és látják a kiutat, a megoldást. Amint azt már az előbb bemutatott utéleírásban láttuk, számtalan jelét, csíráját fedezte fel a szövetkezeti mozgalomnak.

Talán nem túlzás, három momentumra felhívni a figyelmet, melyek kiemelkedő személyiségére utalnak. Az egyik, hogy néhány hónap alatt megtanult japánul, és vidéki útjain egyeztetett anyanyelvükön beszélni, bámulatba ejtve őket. A másik kettő az indiai útjához kapcsolódik. Gandhival és Rabindranth Tagoreval került kapcsolatba, akik az indiai gondolkodásban, szellemi életben jelentették a Mount Everestet akkor is, és jelentik mostan is.

Mindekettő szeretettel fogadta és egyenlő szellemi partnerként kezelte Balázs Ferencet. A harmadik momentum volt az indiai látogatásból Kőrösi Csoma Sándor sírjának felkeresése Darzsilingben. Könnyes szemekkel rótta le a kegyeletét, és egy egész napot töltött a sírnál. Bizonyára lelkeben újrapergette Kőrösi Csoma Sándor élettörténetét, és példaképének tekintette.

Mindezek után, miután láttuk, hogy Balázs Ferenc világkörüli útjáról milyen szellemi és lelki kincsekkel tért haza, és hogy Mészkö falu mivel várta, rátérhetünk a témára, hogy mihez kezdett, hogyan tudta adottságait gyümölcsöztetni, mivel gazdagította Erdély szellemiségét, mi újat hozott a társadalmi-gazdasági gondolkodásban. Mint már láttuk e téren, e témakörökben nem alkotott elméleteket. A gyakorlat, az élet érdekelte. A változtatás, a helyzet javítása, az előrelépés, a kiút megtalálása ami foglalkoztatta, amire minden energiáját összpontosította. Megértette, hogy az újítás gondolata nem választható el a tömegek, a közösség felvilágosításától, meggyőzésétől. Nemcsak az egyházi kérdésekben, de az őt foglalkoztató világi kérdésekben is vallotta, hogy a hit, a vallás és a magatartás egysége nem bontható meg. Nem elég valamit hinni, azt meg is kell vallani. Tehát kifelé is meg kell nyilvánuljon a hit, és tenni is kell azért, hogy igazságai érvényesüljenek.

Mindezeket a szövetkezeti gondolatra vonatkoztatva, egy teljes kép tárul elénk Balázs Ferencről, mint a szövetkezeti gondolat elkötelezett hívről. A szövetkezeti gondolat, eszme nem dogma, nem egy merev elmélet, amit csak rá kell húzni a valóságra. Világkörüli útján szerzett ismeretei, tapasztalatai meggyőzték arról, hogy a szövetkezeti gondolat, a szövetkezeti eszme a jövőt, a perspektívát jelenti, levalaszthatatlan az emberiség, a világ gazdasági-társadalmi gondjainak a megoldásától. Ugyanakkor azt is látta, hogy földrészenként, országonként az alkalmazása nem azonos. Széles, egyre bővülő látókörre segítette hogy mindenütt megértse a helyi körülményeket, a fejlődés adott fokát. Világtávlatokban gondolkodott, ez nyomra rá bélyegte a szövetkezeti gondolat általa történő értelmezésére, a szövetkezeti eszmével kapcsolatos elgondolásaira is. A kérdés másik oldala, hogy mit talált itthon erdélyi és helyi, mészköi vonatkozásban.

A szövetkezeti eszme nem volt új jelenség Erdélyben és a magyar falu életében sem. Mikor Balázs Ferenc Mészköre került (1930 előtt egy pár hónappal), akkor már közel 40 éves múltja alatt a szövetkezeti mozgalom olyan szervezési formákig jutott el,

mint fogyasztási szövetkezet, hitelszövetkezet, gépkölcsönző szövetkezet, tejszövetkezet. Ez utóbbi volt a legfejlettebb, legteljesebb forma, mert felvállalta a termék felvásárlását, feldolgozását és értékesítését egyaránt. A fejlődés arra mutatott, hogy más mezőgazdasági terményekre és termékekre is ki fog terjedni ez a forma.

Volt még egy tényező, amelyet Balázs Ferenc már kialakulóban és fejlődő fázisban talált. A faluközösségeknek három tartóoszlopa volt, espedig: a helyi egyházi közösség, a gazdakör és a szövetkezeti mozgalom. Ki volt alakulva közöttük egy szoros együttműködés, egymás támogatása. A helyi magyar értelmiség képezte a magvát mindegyiknek, élen a lelkéssel és a magyar tanítóval. Az akkori korszakban az erdélyi magyar falu életében, fejlődésében, az erdélyi magyarság kisebbségi sorsában, a fennmaradásban ez egy pótolhatatlan tényező volt. Röviden, ez kimeríthetetlen erőforrást jelentett.

Elérkeztünk témánk tulajdonképpeni tárgyához, hogy mi újat hozott Balázs Ferenc, mi újjal gazdagította az erdélyi magyar gazdasági gondolkodást? Az előzőekben láttuk, hogy e vonatkozásban mivel érkezett a tarsolyában világkörről újtjáról. Azt is láttuk, hogy itthon mit, milyen helyzetet talált a falu, a mezőgazdaság vonatkozásában. Azt is láttuk, hogy a falu, a falun élők életkörülményei voltak, a rá váró szerepet egy apostoli küldetésnek tekintette. A falu felemelkedését, megszervezését, a fejlődés útjára való állítását tekintette mindenek fölött álló feladatának, életcéljának.

A már említett három tényező közül az első, az egyházi közösség (eklézsia) volt az, amely a legteljesebb mértékben rendelkezésre állt, hiszen frissen választott lelkészként az ő kezére lett bízva. Itt is adódott problémák, kérdőjelek, hiszen egy vegyes lakosságú falu részét képezték, bizonyos fokig szörványi volt. Továbbá az emberek, a hívei gondolkodásában is akadt bőven újítani, javítani való. Bizonyára felelettel, akik haladó, számukra meghökkenítő nézetet miatt nem szimpatizáltak vele, azért gondoltak rá a megüresedett mézskői lelkézi állás betöltésénél, mert azt remélték, hogy ilyen körülmények között jócskán meg lesz köve a keze. Tévédtek!

Ha vesszük a másik tényezőt, a gazdaköri mozgalmat, akkor azt látjuk, hogy az létezett, de nem ragyogott. Volt gazdakör, de hiányzott a kezdeményezés. Az emberek nem láttak benne egy a sorsukat befolyásolni, lényegesen megjavítani képes tényezőt. Vezetők azok közül kerültek ki, akik nem érezték bőrukön a helyzet súlyosságát. Anyagi körülményeik nem voltak elkeserítőek, módosabb gazdák voltak. Vagyis helyzetük nem ösztönözte őket arra, hogy keressék egy intenzívebb, modernebb gazdál-

kodás lehetőségeit. Saját erőből nem volt erre lehetőségük, az összefogás, közös erőfeszítés, kezdeményezés gondolata az esetek többségében idegen volt számukra.

És akkor jött Balázs Ferenc, akit a falu sorsa iránti elkötelezettsége, a tenjnyágvás arra ösztönözte, hogy ezt az ügyet is kezébe vegye. Lelkézi tekintélyével és befolyásával igyekezett odahatni, hogy az emberek erőiket, energiájukat egyesítve próbáljanak a fejlődés útjára lépni. Tanfolyamokat, előadásokat szervezett számukra. Arra ösztönözte őket, hogy szövetkezés útján egyesítsék anyagi erőiket, vásároljanak modern, a földalkodáshoz szükséges gépeket, használjanak minőségi vetőmagvakat, műtrágyát, éjenek az agrotechnika kínálta lehetőségekkel. Feihívta a figyelmeiket, hogy ott van a Mézskőitől pár kilométerre fekvő Torda, egy fejlődő, iparosodó város, egyre bővülő, felvevő piaccal. Elő kell ezzel a lehetőséggel. Ehhez viszont olcsóbban és minél jobb minőséget kell termelni. Mikor a dolgok odafelé fordultak, hogy beindult valami mozgás az általa javasolt kérdésekben, és kezdtek bizonyos kezdeti eredmények mutatkozni, meggyőzte falubelieket, hogy alkalmazzanak egy agrárszakembert, agronómust. Szakmai tanácsadás, irányítás volt a feladata, és a gazdálkodók szakmai továbbképzése is a feladatai közé tartozott, előadások tartása, szakmai tanfolyamok vezetése útján. A gondolat aktuálitását, életképességét bizonyította az a tény, hogy számos más aranyos-völgyi falu követendőnek találta példájukat, és az agronómus szolgálatait igénybe vette. Ma már számos nyugati fejlett országban alkalmazzák ezt a módszert, és falugazdász tartanak ta-

Balázs Ferenc 1921-ben készült fényképe

nácsadói, irányítói feladatokkal. Ime egy, azon kérdéskörből, amelyben Balázs Ferenc évtizedekkel megelőzte korát.

Elérkeztünk témánk központi kérdéséhez, a szövetkezeti ügy, a szövetkezeti mozgalom problémájához. Mint már láttuk, modell értékű tevékenységet fejtett ki. A faluban, Mézskőn talált fogyasztási és hitelszövetkezetet. De akkor már Erdélyben léteztek a szövetkezet más formái is, mint gépkölcsönző szövetkezet, tejszövetkezet stb. Az előzőekben már láttuk, hogy a modern gazdálkodás, a modern technika, agrotechnika alkalmazásának híve volt. Azt is megértette, hogy a faluban létező gazdaságok méretei nem teszik lehetővé ezek alkalmazását. Tehát marad a szövetkezeti út mint megoldás. Gépkölcsönző szövetkezet szervezése, alakítása kell jelentse a megoldást. Nem volt könnyű a gazdákért rábírn, anyagi lehetőségeikhez mérten, egy elég jelentős pénzügyi hozzájárulásra. Ha nehezen is, de csak sikerült. Az első, ha nem is elsősor eredmény után jövűlt a hozzáállás, az érdeklődés.

A gazdálkodás másik nehéz témája volt a termékek értékesítése. A felvásárlás, feldolgozás és értékesítés kérdésének megoldása. Egyrészt nem minden gazdálkodó számára volt hozzáférhető a piac, másrészt a szomszédos falvak termelői konkuráltak a tordai piacon. Ebben a témakörben is már létezett modell erdélyi magyar vonatkozásban. Voltak már jól működő tejszövetkezetek a „Hangya” keretében, sőt a tejfeldolgozás terén a vajgyárak létesítése is beindult. A „Hangya” még a világpiacot is megcélozta a tejtermelés és feldolgozás kérdésében. Balázs Ferenc e kérdésben Erdély előtt jövő látott és tájékozódva volt, hiszen az előbbi, internatiumi főnöki beosztásában diákjaival falumunkát végeztek. Járták Udvarhely megye unitárius falvait, alapos betekintést nyerve az ottani szövetkezeti mozgalom helyzetébe. Amikor 1929 végén az aranyos-völgyi Mészköre került, meglepéssel tapasztalta, hogy e tájon ez a szövetkezeti forma is hiányzik. Le is reagálta a kérdést, és falujában kezdeményezte tejszövetkezet alapítását, indítását. Teljes energiájával belelát a ügybe, még saját jövedelmét is e célra fordítva. Ugyancsak a tordai piac lett megcélözva. Alig egy pár év alatt (3-4) az egész aranyos-völgyi magyar falvai becapcsolódtak. Egyelőre vidékük, a táj lehetőségeihez igazodtak, a tordai piacot célozták meg.

Balázs Ferenc itt nem állt meg. Napirendre tűzte a vidékfejlesztés kérdését is. Megértette, hogy a település része egy körzetnek, vidéknek, amelyből nem lehet kiszakítani. Számára a vidéket az Aranyos völgye jelentette, annak falvai, kisebb-nagyobb településeivel és a fejlődésnek indult, iparosodó Torda városával, megyeszékhellyel. Megértette, hogy a különböző szövetkezeti akciókat össze kell fogni egy egységben, minden helyi problémát felölölő elképzelésbe, koncepcióba. Ugyanakkor a településfejlesztési elgondolásoknál egyes feladatok nem képeztek egyik szövetkezeti típus témáját sem. Felmerültek olyanok is, melyek meghaladták a helyi közösség lehetőségeit, mint pl. a vilánybevezetés gondolata. Tehát szélesebb körű összefogással kellett keresni a megoldást. Így jutott el egy vidékfejlesztési szövetkezet alapításának gondolatáig. Az sem volt közömbös, hogy magasabb szinten (megyei) a magyar értelmiségiek körében megértésre és támogatásra talált. Meg is alapították az Aranyosszéki Vidékfejlesztő Szövetkezetet Torda székhellyel. A „Rög alatt” című könyvét már ennek a támogatásával adták ki. E vidékfejlesztési szövetkezeti központnak lett volna a feladata segíteni, támogatni azoknak a problémáknak a megoldását, melyek meghaladták az egyes települések, helyi közösségek lehetőségeit. Ezek távlati lehetőségekként szerepeltek. De volt olyan problémákról is, melynek megoldásában ez a vidékfejlesztő szövetkezeti központ rögtön választ ígért, ez a termények felvásárlásának, feldolgozásának és értékesítésének kérdése volt. Márpedig az akkori falvak lakossága részére ez egy központi probléma volt.

Sajnos, a történelem nem kedvezett e kezdeményezésnek. 1937. május 22-én elhunyt Balázs Ferenc, e kezdeményezés elindítója, atyja. Az 1938-ik évben már a II. világháború előszelie fűdőgáltak, már a levegőben lógott. Ugyancsak 1938 július-augusztusban megjelent az új szövetkezeti törvény és azt kiegészítő törvényerejű rendeletek, melyek célul tűzték ki a kisebbségi (magyar) szövetkezeti mozgalmak beolvasztását a többségi, román szövetkezeti mozgalomba.

Elérkezünk a vidékfejlesztés egy másik témájához, amely szintén nem esett ki Balázs Ferenc látószögéből. A faluturizmusról van szó. E kérdésben is a már említett két tényező működött közre, egyrészt a világkörüli úttárról hozott impressziók, másrészt a Mészkön és az Aranyos völgyében talált környezet, természeti szépségek hatása. Mészkö falu földrajzi fekvése szerint különölegesen előnyös helyzetben van. A domboldal, ahol fekszik az Aranyos folyóra néz, nagyon szép kilátást biztosítva. Rálátás az Aranyos völgyére, annak hosszú szakaszára, és még nagyobb távlatokban kilátás a nyugati hegységre (népiesen havasokra). A dombon átkelve rögtön ott van a Tordai-hasadék. Az Aranyosba ömlik a Torockó patak, melynek völgye Nagyenyed felé vezet, ahol olyan csodálatos fekvésű falvak vannak, mint Torockó, Torockószentgyörgy, hátuk mögött a Székely-kövel. Ezek úgy építészeti, mint népviseleti és népművészeti sajátosságaikkal nagy vonzerőt gyakorolhatnak turisták szempontból. E vidék magyarlakta falvainak szélely eredetű népessége úgy étekezsi, mint egyéb házi tradícióival kedvező feltételeket jelenthetett a faluturizmus számára. Ez a lehetőség sem kerülte el Balázs Ferenc figyelmét. A faluturizmus is részét képezte vidékfejlesztési elgondolásainak, e vidék lakói gazdasági-nyagi helyzetének javításában.

Mindezeket az elgondolásokat, mint településfejlesztés, vidékfejlesztés, faluturizmus egybekötötte a szövetkezeti gondolattal. Volt egy elképzelése egy szervező és irányító központ létesítésére. A „Rög alatt” című könyvében csak utalások vannak erre vonatkozólag. Nincs egy pontosan megfogalmazott, kidolgozott elgondolása. Bizonyára az általa Indiában látott, Rabindranath Tagore indiai költő, író és nagy gondolkodó által létesített szövetkezeti mintafalu ihlette e kérdésben. No és az akkori szülőlt Izraelben meglátogatott termelőszövetkezet, kvúzott is hatott rá. (Erről az életrajzi részben már esett szó.) Egy mintatálapra gondolt, mely az Aranyos völgyét minden vonatkozásban kiszolgálja, minden problémájukra keresi és megtalálja a megoldást, úgy szellemi, mint anyagi vonatkozásban, a szövetkezeti eszmékre és princípiumokra alapozva. Kétségtelen, hogy sok utópista elemet tartalmaz az elképzelés. Az is biztos, hogy az ott felvázolt elképzeléseiből a nyugati fejlett szövetkezeti mozgalmak számosat megvalósítottak, nem mintalep, hanem regionális és országos szinten.

Balázs Ferenc és családja

Mindenesetre, Balázs Ferencnek a különböző szövetkezeti akciók egybehangolódása vonatkozó elgondolása egyre nagyobb teret nyert, és itt is megélőzte korát. Életében félreértették és értelmezték, sokszor még felettesei is azzal vádolták, hogy kommunista. Még hátrányos megkülönböztetésben is volt része. E vonatkozásban hadd idézzük őt: „Ami alá kell támasztani, védművel ellátni, kieszakolni, az nem az isteni élet része. Amint csendőrszurony, szövet katoná érz, még ha egy idő után, mint beton-épitmény mellől az adatoktól tartó deszkákat eltávolítani is ígéri a kikényszerítő, formába szorító hatalmat – az össze fog dőlni magától egyszer.” (A rög alatt, 204. oldal, Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 1998).

Nem lenne teljes a kép, ha nem mutatnánk be Balázs Ferencet a népevel. Ez a téma egy külön tanulmány tárgyát képezheti és keli is képezze. Itt csak arra térünk ki, hogy az emberek felvilágosítása, kultúráliszonalának emelése részét képezte a szövetkezeti szervező munkájának. Ez természetes is volt, mert akkor az emberekre nem lehetett semmit ráerőszakolni. A felvilágosítás, meggyőzés volt az egyetlen hatékony módszer. Ő ezt felismerte, megértette és próbált hatni. Nagy gondja volt az ifjúság nevelésére. Az ifjúságot is csoportokra, korosztályokra osztotta, és mindegyik korosztályhoz a maga szintjén közeledett. Alkalmazta a már világviszonylatban a szövetkezeti mozgalmához kapcsolódó népfőiskolai mozgalmi módszereit. A felnőtt nemzedékekkel kapcsolatosan is meg voltak a kialakult elgondolásai. Külön foglalkozott a nőekkel és külön a férfiakkal. Külön egyletet alakított számukra. Színijátsszó csoportokat is szervezett. A kultúráliszonal emelését fontosnak tartotta. A közösség széttagoltságát próbálta így is csökkenteni.

Mint láttuk, már az 1920-as évek elején, pályája kezdetén a kisebbségi lét első éveiben a transzszilvanizmus elkötelezett híve lett. A saját erőből való talpraállítás, a világ haladó erőihez való csatlakozás és felzárkózás volt életele, ehhez igazította saját életprogramját is. A szövetkezeti ügyhöz, mozgalmához való csatlakozás egy nagyon is tudatos magatartás volt nála. A benne kialakult jövőképek egy döntő eleme volt. Egy igazi, valódi, minden politikától és más torzító elemektől mentes (mint nemzeti, faji stb. elfogultság) szövetkezeti gondolatnak volt az elkötelezett híve. Nála az emberi jogok és valódi szövetkezeti elvek elválaszthatatlanul összekapcsolódtak.

Balázs Ferenc gondolkodásmódjának, életfelfogásának aktualitása egyre nő. A feladatok, melyeket maga elé tűzött, semmit sem veszített az aktualitásukból. A kisebbségi létünk feltételei között ma is a szövetkezeti mozgalom, egy megújult szövetkezeti mozgalom számos gondjainkra a megoldást, a kiutat jelentheti és kell jelentse. Balázs Ferenc példamutatása egyre aktuálisabb, a személyes elkötelezettség, az aktív kezdeményezés ma is a szövetkezeti ügy nélkülözhetetlen eleme. A faluközösségek összefogása, a tartópillérek mint egyházi közösség, gazdasági mozgalom, szövetkezeti mozgalom megerősítése most is aktuális, sőt egyre aktuálisabb feladat. Balázs Ferenc ezt apostoli küldetésnek tekintette. Talán a falusi lelkészeknek nem volna felesleges ezen elgondolkoznunk!

Most már több mint 60 év távlatából visszatekintve felmerül az a kérdés is, hogyan viszonyultak az erdélyi

lyi magyar szövetkezeti mozgalom akkori vezetői, a „Hangya” fogyasztási szövetkezetek központja, valamint a „Szövetség”, a gazdasági és hitelszövetkezetek szövetsége Balázs Ferenc kezdeményezéseivel? A Balázs Ferencről ránk maradt anyagokban nincs erre utalás. Ami e központokról ránk maradt anyagot illeti, nem volt lehetőség azok teljes vagy legalább alapos átnézésére. A két szövetkezeti központ helyzetéről vonatkozólag a Brassói Lapok és a Népújság 1938-as évkönyvében található összefoglaló anyag, Petrovai Tibor tollából, az 1937-es évvel Balázs Ferenc halálának évével bezárólag. Itt találunk utalást az új formákra, amelyek egyelőre a kezdetet jelentették. A név szerint megnevezett egységek között találjuk a tordai „Ave”-t is. Ezek célja és feladata a kis- és közepes termelők termékeit eljuttatni a fogyasztókhoz, ily módon mind a termelő, mind a fogyasztó érdekeit védeni a kapzsi kereskedelemmel, annak túlzott haszoncszerzési hajlamaival szemben. E tordai szövetkezet alapítása Balázs Ferenc nevéhez fűződik. Nem találunk viszont utalást a Tordai Vidékfejlesztő Szövetkezetre vonatkozólag. Úgy tűnik, hogy e frissen létesített és induló szövetkezet még nem tudta magára felhívni a figyelmet, és nem került be a beszámolóba. Bizonyára Balázs Ferenc személyesen került be az általa megérdemelt helyre, pontosan szerényesége miatt. Ő áldozatos ember volt, és nem vágyott, törekedett hírnévre.

Ami Balázs Ferenc aktualitását illeti, talán nem felesleges megemlíteni, hogy pl. Magyarország az Európai Unióba való belépés feltételeinek teljesítését a mezőgazdaság terén nem tudja elképzelni a szövetkezeti mozgalom teljes fokú helyreállítás és felendítése nélkül. Szövetkezeti vonatkozásban is a felzárkózást döntő fontosságúnak tartják.

Egy másik nem kevésbé jelentős momentum, hogy az Európai Unió támogatásokat, segítségeket utal ki a felzárkóznivaló, belépni óhajtó országok részére a településtelepítés, vidékfejlesztés, falurizmus támogatása érdekében. (Phare program, Saphard Program). Kell-e ennél meggyőzőbb bizonyíték Balázs Ferenc aktualitására vonatkozólag? Az sem kétséges, hogy legalább egy fél évszázaddal megelőzte korát, ami a fejlődés, a történelmi változások jelenlegi üteme és arányai mellett nem kis dolog.

Mi az, ami hiányzik Balázs Ferenc szerepének és történelmi értékének megítélésében? A hálás, példájából tanulni tudó és példáját követni tudó nemzedékek. Merjük remélni, hogy a 2001-es év Balázs Ferenc-éremévé nyilvánítása, valamint a tanulmánykötet, amelyben e téma megjelenik, változásokat hoz e kérdésben.

Gúzs Ferenc

Forrásmunkák:

1. Balázs Ferenc: Bejáróm a kerek világot (1923–1928), Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1975.
2. Balázs Ferenc: A rög alatt, Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 1998.
3. Balázs Ferenc: Zöld árny, regény, Erdélyi Szépművés Céh, Kolozsvár.
4. Mikó Imre–Kicsi Antal–Horváth Sz. István: Balázs Ferenc-monográfia, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1983.
5. Versek, elbeszélések, tanulmányok tizenegy fiatal erdélyi írótól, Kolozsvár, 1923.
6. Brassói Lapok, Népújság: Erdélyi Magyar Évkönyv (Petrovai Tibor: Szövetkezeti ügyünk, 118. 1123. oldal), Brassó, 1937.

Abrudbányai Rédiger Géza (1845–1906)

A XIX. században élő unitárius költők sorában ma a 156 évvel ezelőtt, november 25-én született Rédiger Gézát mutatjuk be.

Rédiger Géza élete nem sokban különbözik korabeli lelkészársai életétől. Legfőképpen abban, hogy fölnevelt tiz gyermekket, a Mezőségben végzett missziós munkásságával az ott élő, pusztuló magyarság nemzeti hovatartozását igyekezett felszínre tartani és foglalkoztatni a költéssel. Ez utóbbinak köszönhetően szerepel Szinyei Zsuzsanna „Magyar írók élete és munkái” c. kötetében, a Keresztény Magvetőben és az Unitárius Közlönyben. De versei megjelentek az Unitárius Keresztény Népnaptárban, a Nők Világában, a Fiatalok Barátjában és Abrudbányai Ödön „Szabédéről levett kalappal” című Emlékkönyvében, melyet Rédiger Géza születésének 100-ik, halálának 40-ik évfordulója alkalmából adtak ki 1944-ben.

Rédiger Géza elődei Lengyelországból üzettek ki és telepedtek le a vallásszabadság akkor egyedül földjén, Erdélyben. 400 év előtti őse, György, krakkói lengyel unitárius orvos volt. Kései utóda, Géza, Tordán született. Itt kezdte, majd 1862-től Kolozsvárt folytatta középiskolai tanulmányait. Az utóbbi helyen Kovács Antal, majd Benczédi Gergely állt az iskola élén. Tántrai Kriza János, Mikó Lőrinc, Marosi Gergely, Buzogány Áron, Ferencz József, Simén Domokos és Derzsi József voltak.

Rédiger kolozsvári diáksága első évében már bekapcsolódott az ifjúság iskolái életébe, majd – mint 15 éves ifjú – otthagya az iskolát részt vett az 1863-as lengyel szabadságharcban. Félévi katonáskodás után tért vissza a kolégiumba, melynek elvégzése után a Papnevelő Intézetnek volt ösztöndíjas hallgatója, majd két évig a székelykeresztúri gimnáziumban tanított. Ezt követően 1871-től Homoródújfalun, 1876-tól 1906-ig Szabéd lelkesze volt.

1872-ben – homoródújfalusi pap korában nősült. Felesége bölöni Nagy Amália volt (1852–1919). Házasságukból hat fiú és négy leány született. Rédiger a korabeli szűkösi anyagi körülmények közepette nevelte föl gyermekeit. Tette ezt olyan időszakban, amikor a „kicgyezés”-sel járó létbizonytalanság alól a lelkeszek se vonhatták ki magukat, s lelkeszi szolgálataik terhére végzett munkáival kellett az éhező szájak részére a mindennapi kenyeret biztosítani.

Rédiger rövid homoródújfalvi működéséről keveset tudunk. Boros György följegyzése szerint (Unitár. Közlöny 1901. 12. sz. 306. old.) ezen egyházközségbe a hívek meghívása alapján került. Később a gyülekezet – egyházi becsédeknek hatására – alapítványt létesített.

Mint szabédi lelkesze érvényes a költő szava: „én az egyszerű nép őre vagyok, – Ényem jó és balsorsának fele, – Örülök, sírok résztvevőn vele, – S az egyszerű népet mily isteni, – Oktatni, növelni, tanítani”.

Mert Rédiger Géza az egyszerű nép őre volt. Épített, javított, buzdított, s azokat, akik ellene támadtak, a szeretet tüzevel égette meg. A szószeiken, a vasárnapi iskolában, az olvasóköri, a családi életben mintaszerű magatartásával tűnt ki. Egyházi beszédeire nagy gondot fordított. Azokat előre megírta, átdolgozta, és időszűrőjével kötötte le hallgatóinak figyelmét. Lelkeszi működésének egyik legjelentősebb megnyilatkozása a Mezőségben szétszórta élő, különböző felekezethez tartozó magyarságnak a felkarolása volt. Főhívására előbb a r. kat. egyház, majd a protestánsok építettek Mezőörményesen templomot. Az utóbbiak az Ő közreműködésével adták át a gyülekezetnek.

Rédiger 15 évig volt a marosi egyházkör jegyzője és válóperes bírja. E munkát is nagy buzgalommal gyakorolta. Amint feljegyezték, „még a száraz jegyzőkönyvekbe is tudott hangulatot lehelni”.

Rédiger Géza szabédi papsága alatt öntötte érzésvilágát verseibe. Versei a szabadságról, a családról és hazaszeretetről szólnak. E versei a már említett egyházi lapokon túl önálló kötetként is megjelentek. Ilyenek az Udvarhelyen 1875-ben két kötetben megjelent versei: az 1886-ban Budapestre kiadott „Kincses Jancsi, vagy a juhászbojtár meseje” című verse és az Udvarhelyen második kiadásra került „Jóslat” című drámai költeménye.

Az 1875-ben megjelent verseskötete, melynek verseiből több napvilágot látott az említett egyházi lapokban, majd Abrudbányai Ödön Emlékkönyvében, az egyház részéről sem ismeretében, sem kritikában nem részesült. Az itt megjelentetett versek fő témája az ima köré összpontosul, melyet Rédiger az Isten és az ember közötti kapcsolat elmélyülését kívánja előmozdítani. Megszólaltatja a zsolnárokat is, és iryan himnusokat, amelyeknek időszerűségét az úgynevezett „sátoros ünnepek”-re rögzíti.

Az 1886-ban Budapestre, a Révai Testvérek „Jó könyvek a magyar nép számára” című sorozatában megjelent „Kincses Jancsi, vagy a juhászbojtár meseje” című verse a Keresztény Magvető „Irodalmi Értesítő” (1886. 374. old.) című rovatában kerül bemutatásra. Amint olvashatjuk, a 491 soros vers a nép hibáinak javítása végett íródik, s költői nyelven, könnyed verseléssel egy olyan juhászbojtárt mutat be, akit hűsége, a rábízott állatok becsületes gondozása emel a hasonló foglalkozásúak fölé. Az említett „Irodalmi Értesítő” szerint a munka nem csak szórakoztat és tanít, de emeli az erkölcsi élet értékét is.

A „Jóslat” című 5 felvonásos drámai költeménye a perza birodalom korába vezet, és az ottani hazaszeretetet, vallásosságot és szabadságot állítja – mint követendő példát – kora nemzedéke elé. E munka II. kiadása 1901-ben jelenik meg Marosvásárhelyen.

Az Unitárius Közlöny (1905. 99. old.) számol be arról, hogy Rédiger Gézát az EMKE (Erdélyi Magyar Kulturális Egyesület) tb. tagját a magyar költészet terén kifejtett lelkes munkásságáért az Erdélyi Irodalmi Társaság rendes tagjává választotta. E megtisztelő kitüntetését Rédiger Géza csak pár héttel élte túl. 1905. június 7-én Marosvásárhelyen befejezte életét. Szabédon helyezték örök nyugalomra a köri papság, a tanítóság és a hívek nagy részvétele mellett. A Dávid Ferenc Egyet. nevében – az Unitárius Közlönyben – Boros György búcsúztatta (1905. 11. sz. 180. old.) kihangsúlyozva, hogy Rédiger Géza az a lelkes volt, „aki ha kellett szolozsmaival vigasztalt, fohással fordult Istenhez erőrt és segedelemért, és a feltámadás és a jobb jövő ígéréteivel biztatta hivat.”

Végezetül álljon itt Boros György néhai püspök emlékező sorainak utolsó mondata: „Példája lelkesítés mindannyiunkat, hogy teljesítsük a reánk váró munkát vallásos hittel, hazaszeretettel és az emberek megbecsülésével.”

Kelemen Miklós

Az Unitárius Élet 2001. szeptember-októberi számában, a 13. oldalon, Kelemen Miklós Tarcafaalvi Albertről szóló cikkében az Erdélyi Irodalmi Társaság alapításának éve nem 1888, hanem 1888.

Egyházi hírek

Őszi üléseinkről...

November 9-én harmadszorra gyűlték össze lelkeszeink értekezletre. A megbeszéléseket Léta Sándor újonnan kinevezett lelkész szolgálata vezette be jelen sorok írójának énekvezetésével. Jól szolgálták a munkakezdet az elhangzott gondolatok. Isten-tiszteletünk után főpásztorunk üdvözölte a megjelenteket, és kezdetét vette ügyes-bajos dolgainak megtárgyalása. Léta Sándor hozzátért a lelkészársunk elkészíti egyházunk honlapját, hogy így is ismertebbé váljon egyházi életünk minden vonatkozásban. Ehhez szükséges a már beérkezett ismertető anyagok kibővítése a kért minták szerint. A majdani internetes hozzáféréshoz Unitárius Alapítványunk is anyagi segítséget fog nyújtani egyházközségeinknek. A sikeres munkavégzés nem túrái a késedelmes munkát, anyag-összeállítást egyetlen lelkész részéről sem.

Az egyházközségi életéről szóló beszámolóknak rendjén szinte ugyanazok az észrevételek hangzanak el mindenki részéről: nehéz a szóránymunkát végezni, nehéz a nagy területeket átfogni, a jelentkezni nem szándékozó híveket felfedezni stb. Nagyon égető szükség a szóránnyerületek racionális felosztása a hívek érdekében figyelembevételével. Mindehhez pedig nagyobb anyagi alap szükséges, ami várat magára addig, amíg egyházunk anyagi helyzete is konszolidálódik. Ez igaz akkor is, ha ebben az évben szinte sikerült megduplázni a szóránnyelvi támogatás összegét.

Az egyházközségek jobb ügyvitele érdekében egységesítésre van szükség. Ezt el is kezdtük azzal, hogy Gergely Feliciáné, Éva előadta az érvényben levő számviteli törvényeknek megfelelő könyvelési menetet (bevételesek, kiadások, könyvelési folyamatok, leltárzások, zárszámadások, tervkézbesítések és más fontos tudnivalók). Szükség van erre azért is, mert bármikor külső ellenőrzésre is sor kerülhet bármelyik egyházközségben az ország területén. A gyűléseket meg fogják kapni az előírásokat, a szükséges bizonylatokat, könyveket már át is vették a lelkészek. Ugyancsak az egységes áttekinthetőség érdekében javasolta a püspök úr, hogy az anyakönyvezés is legyen egyformán végezve. A megkezdett, több évtizedes könyveket be kell fejezni, ha betelnek, és az új – Kolozsváron készített – anyakönyveket kell megkezdeni. A könyveket az egyház megrendeli minden egyházközségnek, és az EKT jóváhagyásával azokat ki is fizeti, hogy ne terhelje ez is az egyházközségek pénztárát. Lelkészi értekezletünket Brock Margit köszönettel vette és jó étvágyú elfogyasztott ebédje zárta.

November 10-én, szombaton délelőtt 10 órakor EK Tanácsunk harmadik ülését Szász Adrienne lelkész úrnak áhítata vezette be szintén jelen sorok írójának énekvezetéssel. Az áhítat békesség, egyetértésre indító bibliai üzenetere szükségünk is volt az egész gyűlés ideje alatt. Mikó István főgondnok-elnök köszöntő szavai után Rázmány Csaba püspök megtartotta beszámolóját a múlt EKT óta eltelt időszakban végzett munkájáról, egyházunk életéről. Bővelkedett eseményekben az eltelt időszak, annál is inkább mert a millenniumi ünnepsorozat finiszé, végjárára volt a mi egyházunkban is. Lapunk hasábjain megjelentettünk minden olyan eseményt, amelyekre joggal lehetünk büszkéek, mert beki-vánkoznak egyháztörténelmünk lapjaira. Talán egyetlen maradt ki – amit más orgánukom (pl. Erdélyi Magyarság) nagyon szép színben tüntetnek fel, elismeréssel méltatva azt – hogy egyedül egyházunk volt az, amelyik vállalta a trianoni diktátum törvény-be íktatása 80. évfordulójáról való méltó megemlékezést, nagy érdeklődő gyűléseket részvételével, a Nagy Ignác utcai templomunkban.

A püspök beszámoló után főgondnok-elnök számolt be a múltkor EKT határozatainak végrehajtásairól vagy elmaradásairól. Legelőször ügynök – ingatlanaink helyzetének megoldása – bár folyamatban van, de késik, és mindannyian tudjuk, hogy szinte ettől függ egyházunk anyagi jövője. Egyházvezetésünk eljárása, reméljük, meghozza a várt eredményeket. Főgondnok-elnök szólt arról, hogy a sikeres évszárunk érdekében vigyázni kell a gazdálkodással, hogy ne legyünk defiticesek. A beszámolóban elhangzott, hogy a budapesti egyházközségek szétválása megtörtént, az új vezetéseket a közgyűlések megválasztották vagy megerősítették; a pestszentlőrinciek december elején tesznek ennek eleget. A püspöki jelentést négy, a főgondnokot két tartózkodás mellett, ellenszavazat nélkül fogadta el az EKT. A napirend további pontjai is mind fontosaknak bizonyultak. Máté Ernő kérését is kedvezően bírálta el az EKT, mely értelmében Pécs lesz a Dunántúli szóránny központja Polgárdi helyett. A személyi ügyek rendjén az EKT tudomásul vette Silye Lídia főkönyvelő lemondását 2001. december 31-én. Az EKT megerősítette Léta Sándor kinevezését a Bartók Béla Egyházközség másodlelkészi állásába, és munkájára Isten áldását kéri. Ifjúságunk helyzete is szerepelt a döntések során. Unitárius Ifjak Országos Szövetsége – UNIOSZ néven beadtak szervezeti szabályzatot tervezetét, amit az EKT néhány kisebb kiigazítással és észrevétellel elfogadott. Végre elindulhat egy szervezett ifjúsági munka egyházunk kebelén, annak jóvendőjét munkálva.

Nagyon fontos kérdésnek mutatkozott jelen sorok írójának beadványa az átvilágítás kérdésében. Főgyűléssel azaz indokolta kezdeményezését, hogy egyházunkban is eljött az ideje a megtisztulásnak, látni kell, hogy kikre lehet számítani a társadalmi-politikai változások idején. Több hozzászólás, vélemény hangzott el, ketten vetették el teljesen, a többiek elfogadták. A vélemények arról szóltak, hogy hogyan kell kivitelezni, mert lelkészeink, gondnokaink, választottjaink jó része Erdélyből jött, és milyen formában tudják ők végigvinni ezt. Az EKT úgy döntött, hogy mindenkire nézve kötelezővé teszi az átvilágítást, lelkészekkel, gondnokokkal kezdve minden választott tisztviselőig a legmagasabb tisztségekkel bezáróan. Időpontot nem határozott meg, folyamatosan kell ezt végrehajtani, mindenki személyesen kell elvégezze, és az eredményt be kell tenni a legfelsőbb egyházvezetésnek (Főtanács, Egyházi Képviselő Tanács, Elnökség). Kezdeményező reméli, hogy nem lesz „boszorkányüldözés” ebből a tiszta szándékból, amit – ahogy Sándor Gy. Mátyas gyórt lelkész fogalmazott – „erkölcsi kötelességünk megtenni, mert tisztán kell a hívek elé állani”.

A napirend megtárgyalása után szó esett még a Locomoba, Svájcba kiküldendő személyéről. Úgy döntöttünk, hogy pályázók jelentkezését kérjük lelkészek és egyházi munkások közül, akik közt majd sorsolunk a 10 személy kilitét illetően. Az „egybe” közt szerepelt az is, hogy az egyházközségek 2002. január 15-ig kötelesek bejuttatni a 2001-es zárszámadásukat, január 31-ig pedig a leltárt és a 2002-es költségvetést.

Minden vélemény, hozzászólás arról győzhetett meg minden jelenlevőt, hogy egyházunk élete nem közömbös senki számára. Még az ellenvélemények elhangzása, utázkötése is arra mutat, hogy jövőnkét akarjuk biztosabb alapokra helyezni. Az új lelkész bevezető áhítat tartójának imádsága és közös éneklés zárta.

Balázi László
egyházi főjegyző

Templomszentelés

Sepsiszentgyörgy, 2001. november 18.

Textus: 1. Kir. 8.46 ... tedd meg, hogy a föld minden népe megismerje nevedet és tudják meg rólad, hogy a te nevedről neveztek el ezt a házat, melyet építettünk!

Pontosan 32 évvel ezelőtt szólatam meg először a templomban, vagy inkább imaházban, és nagy megisztentelés számomra, hogy az új templom felszentelésén is jelen lehetek, tudván az, hogy e hajlék óriási erőfeszítések árán született, melynek kőművből és véréből keverték a habarcsát. Egy templom felépülhet, mint a hagymakapcsolások egyik napról a másikra állami támogatással, vagy épülhet évtizedekig a hívek áldozatából, egy a törvény: hogy benne mindenkor az evangéliumot prédikálják, azt az evangéliumot, mely nem más mint a Jézus kettős parancsolat: „Szeresd az Istent és szeresd felebarátodat”. Ez az egyetlen lehetőség nekünk magyaroknak a megmaradásra, hogy levsessük a turáni átok áldatlan kötötését, és testvéreként próbáljunk meg élni minden örömlünkben de minden megpróbáltatásunkban is, hogy soha ne osszon meg vallásos meggyőződésünk.

Kifejezem azon örömemet és megelégedésemet, hogy ahol templomot építenek, ott az egyházat sem külső sem belső vesztély nem fenyegeti, mert ez is bizonyítja azt a tényt, hogy egyházunkban – hála legyen a jó istennek – apróléki fűten szült a nemzet, egyházat és vallást megtartó erő, „a hit Isten ajándéka” szó szerinti értelmezése, vagyis az, hogy a hit nem más, mint cselekedet, mert halott a hit önmagában.

A cselekvő hit, a cselekvő unitarizmus építhet csak templomot, hogy abban együtt és egy akaratú és belső látással megéljandó legyenek az atyafiak.

Ezt a gondolatot a 133. Zsoltár első verse fejezi ki a legjobban: „Milyen jó és milyen gyönyörűsége, amikor együtt lakoznak az atyafiak”. Egy nagyon természetes emberi érzést juttat eszünkbe az idézet, mely melőz minden ideológiát, filozófiát és hovatartozást. Ennek a természetes emberi érzésnek a jó ízet érezzük, hogy együtt lehetünk. Az atyafias nem más, mint egy-

más iránti szeretet és a kölcsönösség elve, de ha szeretet nincs mibennünk, és nem a kölcsönösség elve szerint élünk, akkor szöveghetünk emleketek, alakíthatunk ki koncepciókat, beszélhetünk egyházpolitikáról vagy egyházstratégiáról, valamint különféle programokról, elhatározásokról, mindez üres szövegszed marad. Miért mondom mindezt? Azért testvéreim, mert érzem, hogy ma a legerősebb a határok által elválasztott magyarok, atyafiak között az egység iránti igény. Igen ám, de most a legerősebb a megosztottság is, mely szükségessé teszi, hogy a természetes nemzeti és vallási, keresztényi összefogást szorgalmazzuk.

És végül, amint felénekeztünk a templom ablakára, máris azt látom, hogy amennyire új e templom annyira patinás. Azaz teszi a ólomkarikás ablak, benne a címerünk és 433 éves unitárius hitünk. Lehet ha kintről nézünk be az ablakon csak annyit látunk, mint Dzsida Jenő:

„Kik csak az uccán járnak-kelnek, szépséget rajta nem igen lelnék, kiváncsi szemmel rá nem tapadnak, csak egy karika, szürke karika, ólomkarika, templomablak. Sütheti napfény sötét örökre, mint világítalan bús világlatán, hűnyet szemre gödre.

De aki belép a boltozatos hívős templomba, s belülről pillant ablakára, megdöbben áll, megkövülten áll és néz a csodára:

Sznek zengése, Fények zúgása. Kék, ami békül, piros, ami lázad, lángtünemény és tűzkáprázat!

Ó titkok titka: a földön itt lent, belülről nézzen mindenki mindent, szemet és szívet és harcot és békét! –

Áldja meg az Úr a belülről látók fényességét!”

Igen áldja meg a sepsiszentgyörgyi unitáriusok lelkének belülről látó fényességét, hogy együtt és egy akaratú, Jézus költöve, evangéliumát megtartva építsék e drága hajlékban Isten Országát, mindannyiunk örömeire Egy Istenünk dicsőségére, hogy megtudja a világ, Isten nevével van elnevezve e hajlék! Amen!

Rázmány Csaba püspök

Egyleti beszámoló

A Bartók Béla Unitárius Egyházközség és a Dávid Ferenc Egylet 2001. október 31-én emlékülnepelet rendezett a reformáció 484-ik és első püspökünk mártírhalálának 422-ik évfordulója alkalmából a Högyes Endre utcai templomban.

A gyűlekezeti ének elhangzása után Balázs László, egyházunk főjegyzője tartott áhítatot. Ennek keretében idézte fel egyházalapítók alakját, emberi nagyságot, szenvedélyes igazságkereső szénjét, élete tragikus fordulóitaval megingathatatlanul szembenéz magatartását. Szellemi öröksége anyai évszázados üldözöttség, értetlenség után is megtartó erővel hat kései utódai életére.

Dr. Nyíredy Szabolcs elnöki megnyitójában elmondta, hogy korábbi gyakorlatától eltérően a Dávid Ferenc Egylet a folyó évben csak két előadást tartott. Ezt egyrészt az elnökség személyi problémáival, másrészt az egyházközségek amúgyis gazdag millenniumi rendezvényeivel indokolta. Bejelentette azt a sajnálatos tényt, hogy a meghívott előadóművész, Ószabó István – a család-jában történt váratlan haláleset miatt – rendezvényünkön nem vehet részt.

Ezt követően dr. Balázs Mihály irodalomtörténész, a szegedi egyetem tanácskezőtő tanára tartott előadást a reformáció évfordulója alkalmából.

A reformáció kezdetét a közfelfogás 1517. október 31-ikére keltezi, amikor Luther Márton a wittenbergi templom kapujára kifüggesztette 95 tételben megfogalmazott nemteremtés az egyházi gyakorlatot szemben. Az előadó fejtegetésében arra hívta fel a figyelmet, hogy történelmi szemléletünk a nagy sorsfordító folyamatokat szívesen kapcsolja valamilyen látványosnak nevezhető eseményhez, amely azután nemzedékek során át hagyományozódik az utókorra. A XVI. század elején az egyetemes egy-

házban megsűrűsödött visszasságok a jobbitás szándékát erősítették fel Luther és eszmetársai körében. Ez a szándék – különböző formákban és különböző társadalmi keretekben ugyan – de már százados múltra tekintett akkor vissza. Tehát az előadó megítélése szerint október 31-ike jelképe a reformációnak, de nem biztos, hogy maguk a soradótó mozgat.

Az unitárius gondolatvisz kibontakozásáról szólvia is az eszmétörténeti múltba visszanyúló szalakat hangsúlyozta a tanár úr (ariánus-antiritárius szemlélet).

A Dávid Ferenc-i felismerések fokról fokra érlelődtek és vezettek el végül a tiszta unitárius hitelvek megfogalmazásáig és az egyház megalakulásáig. Az unitárius hagyomány két kiemelkedő eseményhez kapcsolja az egyház megszületésének tényét: Dávid Ferenc a nevezetes „kerék kövön” állva győzi meg Koltovszár népet a maga hitbeli igazságáról. A másik esemény színhelye az 1568-as tordai országgyűlés. A pillanat nagyszerűségét, felemelő voltát a közművész Kőrösfői Kriesch Aladár festménye pátosza sugallja, és teszi minden unitárius számára hiteles hagyományává. Összefoglalásuként az előadó – Illyés Gyula: „A reformáció genfi emlékműve előtt” című költeményéből bőven idézve – a hitjövőkép növekedett mozgalomnak a korabeli társadalmak alakulására gyakorolt hatását, s egy újfajta érzés- és gondolatvilág meggyökerezését méltatta.

Az emlékszt befejezésüket J. S. Bach: D-moll hegedűszonátájának két tétele hangzott el a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola tehetséges végzős növendéke, Gátlók Judit előadásában.

Rendezvényünk a gyűlekezeti teremben szeretetvendégséggel zárult.

Lőrinczné Kelemen Ildikó

szet az első részvevő, totalitására az első mozdulat, mozdulatlanlására az első szeretetteljes, tragikumába az első bízakodó, és szakralitására az első vallásos lépés.

Az, ami 1939 és 1944 között megtörténhetett és megtörtént, erre kötelez, vagy arra íté, hogy mindinkább irrrealisnak érezzük azt, amit magunk mögött hagyunk, és fokozottan mindazt, ami utána következett és következik még.

A halottaknak senki előre nincs szükségük többé, mégis külön-külön, és mindenkinél macacsabbul hívják minket. Ez a meghívás azonban túl van a közöny, túl a részvét és lázadás, sőt valamivel még a mozdulatlan kétségbeesés, egyszóval a katasztrófa még mindig világosan kivehető határán, és egyenest a szeretet sötétjébe kalauzol. Mivel először itt, és egyedül itt részeshetünk mindenükből kifosztott és kiforgatott meghívóink romolhatatlan kincséből, királyi adományából, ami nem egyéb, mint a mindenségben az egység bátoratlanul boldog és először biztos megtapasztalása. Szakasztott úgy, ahogy a keresztlevélet követően a tanítványok is mozdulatlanul maradtak, mielőtt a föltámadás hasonlíthatatlan itimítását hírül vették.

Iffúságomban hosszú időn keresztül az álomban véltém megtalálni ez áhított megoldást. Itt minden együtt és egyben van még. Kint és bent, ember és táj, anyag és forma, érzék és szellem. Az, hogy én, alig más, vagy éppenséggel ugyanaz, mint te, vagy ő. És mégis nyomasztó e boldogság. Főlégetett földjével, maradék pázisztifoltjával maga a tiltott paradicsom helye, ahonnt végleg kiűztünk. De e kiűzetés azóta megmecnkülésünket jelenti már. Itt kell, az ébrenlét nehéz ellenállásában megtalálnunk először a rendet, majd azon is túl az egységet.

És itt mindjárt megkísérelném valamivel kiszélesíteni a már ideig is sajátos értelemben használt „mozdulatlan elkötelezettség” fogalmát.

Albert Camus a „Szisziifusz mítosza” („Le mythe de Sisyphé”) című könyvében szemere veti Dosztojevskijnek, hogy fölismerve a világ abszurditását, mégse írt abszurd regényt, hanem a hit vigaszába menekült. Csakhogy a világ abszurditását

nak fölismerésén túl – és épp a mekkvés irányában – van egy még következetesebb, ha úgy tetszik, még abszurdabb lépés, s ez a világ képtelenségének a vállalása. Ilyen értelemben igaz, hogy „Dosztojevskij válasza az alázat” (La réponse de Dostojevski est l'humiliation), csak hogy ez az alázat – magunkra venni a világ képtelenségének súlyát, mint egy beöltözve a lét és tulajdon ellentmondásaink terhébe – minden, csak nem meghátrálás.

Névtelenül és iratlanul, a maga szakadatlan folyamatoságában, úgy,

Harmonia celestis

Tettamanti Béla grafikája

ahogy azt az evangélium kodifikálta, mi lenne más a szegények története közöttünk, ha nem ez? Ők, a szegények azok, akik mintegy incarnáltak, valósággal a vérükben és a húsukban, közvetlenül a tagjaikban hordozzák időtlen idők óta a világ rájuk eső, lényegre szerint elviselhetetlen, fokról fokra megsemmisítő nehezét. Ettől olyan nyugodtak szívükben, s érezhetik maguk körül egy isteni mindenség jelenlétét.

Szenben velük a gazdagok ugyek-szenek szabadulni a képtelen tehertől, a gazdátlan abszurditás gazdátlan terhé zúditva a világra. Ha a szegények tehervállása az isteni megtestesülés időtlen előképe, a gazdagok a deincarnatio kezdetét jelentik. S amikor a szellem e lerakott, és szinte láthatóvá és tapinthatóvá lett gazdátlan terhet maga se hajlandó többé magára venni már – beérve annak pusztá és kétségbeesésig menő, vagy akár hasonlóképpen frivol szemléletével –

lényegében csak súlyosbítja azt, amit a gazdagok már régen megkezdtek és elcélítottak.

Ezután már szíre léphetnek a közönséges bűnözők – a végkifejlet szereplői –, kik az abszurditás, a botrányt most már közvetlenül követik el, direkt merényletük perversáltággá válna valamiféle visszafelé ható meggazdagodás, hatalom és szabadság soha nem volt beköszöntöz. Az iratlanok szemvedése ettől fogva már nem következmény többé, hanem a környetlen eszmények elengedhetetlen energia-forrása.

Az így fejünkre idézett katasztrófának volt azonban egy másik tanulsága is. Az írott történelem romjai alatt szinte kivétel nélkül mindannyian érintkezésbe jutottunk az iratlan történet, a szegények életének mélyrétegeivel. Mi is megtapasztaltuk a már elfelejtett szavak – mint éhség, szomjúság és hazátlanság – elemi jelentését, úgy, ahogy azokat az írás mindenkor aranykorának szerzői használták.

Számunkra előddig ismeretlen ellentmondásokat éltünk meg. Sose hitt kiszolgáltatottságot és maradéktalan védettséget. Látszat és valóság helyet cserélt. Kényes gesztusai mögött láttuk enni a jóllakottat, s a moslékott anyagtalan szubsztanciáknak magához venni az éhezőt.

Ideig-óráig mindannyian szegények lehettünk, részesei a szegénység pozicionális szakralitásának, képtelen terheknek és passzívan teremtő bizonyosságának.

Személy szerint ekkor ismertem meg először a békét. Nehéz helyzetemből mégis szabadulni kívántam, amikor pedig ez be is következett, nem véletlen, hogy úgy ért a szabadság, mint az első gyerekkori bűnbecsés.

A tények mögül száműzött Isten időről időre átverzi a történelem szövetét. Ami nyomot hagy rajta, oly véghetetlenül igénytelen, hogy kérdéses, valaha is föl tudunk érni hozzá? Ha lehet megkülönböztetést tenni, a köztünk beállott csend többé nem is annyira a költészetet érinti, mint magát a költőt kötelezi. Élete egészét követeli már, s nem lehet nem eleget tenni e hívásnak, ha mindjárt a végleges és tökéletes elnémulás kockázata árán is.

Ember a hatalomban

Bevezető

A kérdőív gondolatát egy amerikai lelkeszőcsoporttól vettem át, és eredetileg a lelkeszi hatalom jelentkezési formáinak, létjogosultságának, gyakorlásából adódó konfliktushelyzetek feltárásának, megoldási lehetőségeinek esélyeit volt hivatott felmérni.

Az idő rövidsége, valamint az ULOSZ azon elképzelése, hogy konkrét, rövid távú, hasznos információkat gyűjtünk, átalakította ezt az elképzelést. Így a kérdőív maga kissé torzszülött lett, sok mindent „belegyömöszöltünk” és sok minden kimaradt, talán egy jövőbeni folytatás reményében. Én személy szerint nagyon örvendtem annak, hogy az így született „végtérmekekre” nagyon sok lelkeszkollega válaszolt, s így a most következő elemzés (ha az előfeltevéstünk az, hogy a válaszadók őszintén nyilatkoztak) ha nem is ad egy teljes, átfogó képet, de legalább felvilágítja a lelkesztársadalom viszonyulását, küzdelmeit a hatalom problematikájával.

A kérdőív elkészítésekora a következő célokat próbáltam megvalósítani:

1. Mennyi hatalma van elméletileg a lelkeszőnek az egyházközösségben?
2. Mennyi hatalmat vall be a lelkesző?
3. A hatalomgyakorlás technikái
4. A hatalomgyakorlásból származó konfliktusok, azoknak megoldása vagy átúthatalása, pozitív ill. negatív utóhatásai
5. Konfliktuskezelési technikák
6. Lelkesző (hatalom) konfliktus – összegezés

Jelen dolgozatomban csak a hatalom kérdésével foglalkozom, a konfliktushelyzetek és megoldási lehetőségek egy következő dolgozat tárgyát képezik.

Ami a vizsgálat körét illeti az az erdélyi unitárius lelkesztársadalomnak a gyakorló lelkeszőkre terjedt ki. Az adatgyűjtés kérdőívvel történt, a kérdések néhány kivétellel a feldolgozandó témára irányultak, alapjuk kollegáim és saját tapasztalatom, a józan ész valamint általános elvek. A kérdések megfogalmazásánál természetesen adódtak hibák, de a végső következtetés a válaszok alapján az, hogy a félreérthetőség, ill. „su-

galmazás” mértéke elhanyagolható. A hatalom kérdését csak az egyházközösségen belül vizsgáltam, nem terjedtem ki a lelkesző hatalmának (vagy hatalom nélküliségének) vizsgálatára az egyházi hierarchia felsőbb struktúráiban.

A hatalomról

Motó: „Jó ideig úgy tudtuk, látjuk, hogy ember nincs a hatalomban, az ember a pálya szélén van, és aki a hatalomban van, az nem ember, az gazember fráter, örültl vagy cinikus személt alak. Most tudván tudjuk,

Tettamanti Béla grafikája

hogy emberek, emberek is kerültek a hatalomba. Azt is látjuk, valami történik velük. E történelem jelentős része érdektelen, úgy értem: triviális. Érdektelen a hatalomvágy, a karrierizmus, a pénzéhség. Kicsit érdekesebb a szédülés, a szédület, amely elfogja ott fent a hatalom bércein ezeket az embereket, más ott a levegő, az ájer, nem ismerik fel a hatalom természetét, mert mintha ez hozzátartoznék e természethez.

A legfontosabbnak azonban azt gondolom, hogy a hatalomba került, hatalomhoz jutott embernek megváltoznak a szempontjai. A hatalom leszbb arca a felelősség. A hatalom igazi súlya a felelősség súlya. A csekély súlya. A magány (sőt a magára hagyatottság) súlya.

Azt hiszem, a hatalom legnagyobb kísértése az emlékeztetés az, hogy az ember már nem emlékszik, milyen is volt ő maga hatalom nélkül.

Innen csak egy lépés, hogy ne emlékeztek azokra, akik nincsenek a hatalomban. Az embernek a hatalomban folyóvázt ezért kell harcolnia, az emlékeztetésért.” (Esterházy P.: Ember a hatalomban – részlet)

A hatalom kérdése örök problémája az emberiségnek. A Bibliától a legszbb világirodalmi remekművektől, filozófiai és etikai traktátusokig számtalan változatban és végkövetkeztetéssel tárgyalódik ember és hatalom viszonya. A hatalomvágy megvan az emberben de vajon van-e ember a hatalomban? Olyan kérdés ez, melyet a lelkeszőnek, aki maga is hatalommal rendelkezik (vagy legalábbis úgy tűnik, mintha rendelkezne) meg kell válaszolnia.

A lelkeszők nagy többsége az egyházközösséggel való viszonya kérdésének megválaszolásakor a válaszok közül a nagyon jó-nál a „nagyon”-t zárójelbe tette és meghagyta a jót. Ez nagyon is reális válasz, hiszen az, aki a nagyon jó mellett döntött vagy naiv és nem ismeri eléggé gyűlekezését, vagy egyszerűen hazudik. Merem ezt állítani azért, mert nincs olyan egyházközösség, ahol a lelkesző és gyűlekezete állandó harmóniában élne. Van ugyan kisebb-nagyobb „csendes időszakok”, de általában mint minden közösségben, így az egyházközösségben is megvannak a rejtett vagy kimutatott ellentétek, ellenérzések, feszültségek. Ezek önmagukban nem feltétlenül negatívak, hiszen sokszor az ellentétek teszik lehetővé a kellemtelen döntések meghozatalát és azok kivitelezését.

A szolgálati helyét elfoglaló lelkesző hamar rájön arra, hogy ahhoz, hogy megértse, mi is történik egyházközösségben, clőszőr az erőviszonyokat kell felmérnie, vagyis azt, hogy miként oszlik meg a hatalom a gyűlekezet tagjai között és ez hogyan használják fel. Ez a hatalommegosztás igaz minden közösségben, kezdve a párkapcsolattól a családon át a társadalomig.

A hatalom, legyen az személyes vagy csoportos, általában megfélemlíti az embereket. Ehhez talán hozzájárul az is, hogy társadalmunkban, közösségeinkben legtöbbször a hatalom arbitrárius, erőszakos használatát vagy a vele való visszaélést tapasztal-

jük, hogy számunkra a hatalom szónak negatív konnotációja van.

A kérdőív feldolgozásakor csupán két lelkész írta azt, hogy egyházközségében korlátlan hatalma volna, a legtöbbben a „megosztott hatalom” mellett döntöttek, és voltak egy páran, akik azt írták, hogy kevés vagy semmilyen hatalommal nem rendelkeznek. Két lelkész beismerte, hogy egyszerűen nem tudja, hogy rendelkezik-e hatalommal vagy sem.

Bármennyire is idegenkedünk a „hatalom” szótól, a lelkésznek több hatalma van, mint amennyit beismert vagy amennyit a hívek elismernek. Hatalmának több forrása van, kezdve lelkési státusától az elhivatottságán vagy következettségén át a közönség szokásrendjéig, de erre még később bővebben kitérek.

Hogy mégis ambivalensen viszonyulunk a hatalom kérdéséhez, az talán annak tudható be, hogy gyakran megfedreközünk arról, hogy a hatalom önmagában erkölcsileg semleges. Minden attól függ hogyan és mire használjuk! A hatalom megcsinálható, de újja is teremthet, megnyomoríthat vagy felszabadíthat, kihasználhat vagy előrelendíthat a használatától és használatától függően. A lelkész arra hivatott, hogy a jézusi evangéliumot, Istenországot hirdesse, tekintélyének alapvető forrása ebben gyökerezik, s ez már a hatalom egyik formája. A lelkési hatalom egy másik forrása a vezetői minőségében keresendő, hiszen arra is hivatott, hogy gyülekezetének szellemi-lelki vezetője legyen. Harmadsorban hatalmának forrása az elkötelezettsége a vállalt lelkési munka végzésében és az ebből következő felelősségéret.

A lelkész tehát nem hatalomnélküli, amint azt gyakran hisszük vagy elhiteik velünk. A lelkésznek hatalma van csak legtöbbször nem használja. Miért? Ennek több oka is van, de a legtöbb esetben talán azért, mert felünk a „vezetéstől”, félünk a hatalom gyakorlásából adódó konfliktushelyzetektől. Nincs ellentét a hatalom és a lelkési munka között, hanem a között, hogy használjuk-e egyáltalán a hatalmunkat és ha igen, mire: dominanciára vagy szolgálatra.

1. Mi a hatalom?

A társadalomtudósok meghatározása szerint viszony, emberközi viszony. Michel Foucault egyik munkájában a következőképpen ír a lelképásztori hatalomról:

„A kereszténység az egyetlen valóság, mely egyházzá szervezte magát. Mint ilyen, azt az elvi posztulátumot fogalmazza meg, hogy vallásos képességüktől fogva bizonyos személyek nem hercegeként, előljáróként, prófétaként, jóvendőmondóként, oktatóként stb., hanem lelképásztoroként szolgálhatnak másokat. Ez a szó ugyanakkor a hatalomnak egy nagyon speciális formáját jelöli.

1. A hatalomnak olyan formája ez, amelynek végső célja, hogy biztosítsa az egyéni üdvözülést a túlvilágon.

2. A lelképásztori hatalom nem egyszerűen olyan hatalmi forma, amelyik parancsol, egyúttal arra is késznek kell lennie, hogy feláldozza

Tettamanzi Béla grafikája

magát a nyáj életéért és üdvözüléséért. Ennélfogva különbözik a királyi hatalomtól, amely alattvalóitól követel áldozatot, hogy a trónt megmentsék.

3. A hatalomnak olyan formájáról van szó, amely nem csupán az egész közösséggel törődik, hanem minden egyes egyénnel külön-külön egész életében.

4. Végül, a hatalomnak ezt a formáját nem lehet úgy gyakorolni, hogy ne tudnánk, mi van az emberek fejében, hogy ne térképeznék fel elküiket, hogy ne készítenék őket titkaik felkérésére. Ez a hatalom feltételezi a lelkiismeretről való tudást és az irányításra való képességet.

Ez a hatalmi forma (szemben a politikai hatalommal) az üdvözülésre orientálódik. Áldozathozó (szemben az uralkodói elvel), individualizáló (szemben a jogi hatalommal), egész életet át folyamatosan működik, és

az igazságának – pontosan az egyén igazságának a létrehozásához kapcsolódik.”

Michel Foucault szerint ez a fajta lelképásztori hatalom elvesztette hatékonyságának jó részét, de ennél nagyobb megrázkódást is következett, az, hogy az állam ezt a fajta hatalmat saját magának prerogátja. Ez az új fajta „lelképásztori hatalom”, melyet az állam kezd gyakorolni, visszazsorítja és megfosztja annak eredeti képviselőit a hatalmak nagy részétől, vagyis az addig reális és a társadalom határonfelül rendelkező lelképásztori hatalom szimbolikussá válik. Az állam által így átvett modell céljában változtat figyelhetünk meg, hiszen immár nem arra irányult, hogy az embereket elvezesse üdvözülésükhöz a túlvilágon, hanem még ebben az életben kívánta számukra biztosítani azt. Ebben a kontextusban az üdvözülés szó új jelentéseket vesz fel: egészség, jóléti (azaz kellő gazdaság, életszínvonal), biztonság. Egy sor „világi cél” vette át a hagyományos lelképásztorokodás vallásos törekvéseinek helyét, méghozzá igen zökkenőmentesen, mivel különféle okok miatt a lelképásztori tevékenység ezeknek a céloknak bizonyos részét járulékos módon továbbkísérte.

Ezzel együtt a lelképásztori hatalom tisztviselőinek száma megnövekedett. Alkalmanként a hatalomnak ezt a formáját az államgépezet vagy legalábbis egy közszolgálati intézmény gyakorolta. De ugyancsak ide sorolhatjuk a magánvállalkozások, jóléti társaságok, adakozók, stb. munkáját.

Végül a pásztori hatalom törekvéseinek és gyakorlóinak megszaporodása az emberről való tudás fejlődését két szerep köré összpontosította: az egyik globalizáló és mennyiségileg jellegű és a népszerűre irányul, a másik analitikus és az egyénnel áll kapcsolatban. Mindez azzal járt, hogy a lelképásztori típusú hatalom, amely évszázadokon keresztül egy meghatározott intézményhez kötődött, hirtelen kiterjedt a társadalom egész felépítésére és intézményes sokaságban talált támogatásra. A több-kevesébe összefonódott, több-kevesébe rivalizáló lelképásztori és politikai hatalom kettőségének helyében pedig megszületett egy individualizáló taktika, amely egy sor hatalmi formát jellemzett: család, orvostudomány, oktatás, munkaadók, stb.

Foucault gondolatai figyelembe véve a jelenkori lelkipásztori hatalom a következő alapokon nyugszik:

A. belső igazolás:

1. Isten igéjének hirdetője – elhivatottság

2. karizma

3. tudás

4. szolgálatvállalás és felelősség

B. külső igazolás:

1. Egyháza alapszabályzata

2. hagyomány

3. vezetői, ill. elit mivolta

A kérdőívben a lelkipásztori hatalom forrásoként a következő válaszok voltak megjelölve: státus, személyes vonzerő, tudás, elhivatottság, következetesség. Amint látható, itt a lelkesítő, és nem külső megfigyelő szempontjai kerültek előtérbe. A válaszok kapcsán egy vagy több forrást lehet megjelölni, általában mindenki kettőt vagy hármat választott ki. Így is megjelöltek voltak a válaszok, a lelkészek tekintélyük vagyis közvetve hatalmuk forrását a következőkben látták: 57% lelkesítő státusában, 55% elhivatottságában, 50% következetességében, 47% személyes vonzerőjében, 44% tudásában.

Ha a végeredményt tekintjük, azt látjuk, hogy a legtöbb százalékot nem a belső igazolás, hanem a külső, státus jelleg nyerte el. Ez arra mutat rá, hogy még mindig a tradícióban gyökerezünk, hogy legfőképpen nem MI látjuk, hanem Mások által látatjuk magunkat. A lelkesítő státus, mint a tekintély és ezáltal a hatalom egyik alapvető forrása természetesen reális, de nem elsődleges. Ezt a „státus”-t bárki megszerezheti, ha elvégzi a megfelelő tanulmányokat és vizsgát tesz. Ez csak a külső burok, a forma, az intézményesített keret, melyet minden egyén, lelkész maga kell megtöltsön tartalommal.

Az Egyház Alapszabályzata és közösségeink szokásrendje automatikusan biztosítja a lelkészek ezt a státust, annak megtartása viszont az egyén feladata. Az, hogy még mindig ilyen nagy hangsúlyt fektetünk lelkesítő státusunkra, számomra annak a bizonyítéka, hogy még mindig egy az idő által rég meghaladott struktúrában gondolkozunk, hogy fontosabb a keret, mint a tartalom, a szerep, mint a mögötte levő hús-vér ember.

A hatalommal való életszempontján a legártalmasabb és visszataszítóbb az, amikor státusunkra hivatkoz-

va óhajunk elérni valamit, amit más-ként (egyénként) nem érhetünk el. A lelkesítő státussal való visszaélés nemcsak saját helyzetünket ássa alá, de az egyházat is, melyet szolgálni kívánunk. (Id. Haringtonné esete)

2. Elhivatottság

Bizonyos, hogy nemcsak a lelkesítő, de bármilyen munka végzésének egyik legfontosabb mozgatóereje a hivatás. Az előfeltevés az volna, hogy ez minden lelkésznek megvan, mégis a válaszok mintegy felénél jelentkezik csak. Miért? Szégyeljük megvallani vagy csak egyszerűen idegenkedünk a kifejezéstől? Egyfajta „teológiai borzongás” vagy a nem tiszta lelkiismeret eredménye? Érdemes ezen elgondolkozni már csak azért is, mert voltak akik a hivatásdattal magyarázták a lelkesítő pályán való megmaradásukat a sokszor „nyomorúságos” körülmények ellenére.

Az elhivatottság mellett szavazók válasza tehát összefüggésben áll az azzal a kérdéssel, hogy gondolkodott-e azon, hogy otthagyja lelkesítő állását. Erre a kérdésre a döntő többség tagadóan válaszolt, és választát a hivatás iránti elkötelezettséggel indokolta. Kevesen voltak azok, akik bevallották, hogy gondoltak már arra, hogy kilépjenek. Indoklások legtöbb esetben az anyagi kiszolgáltatottsággal, tehetetlenséggel, ill. „alkalmatlansággal” magyarázták. (Erre a kérdésre külön is érdemes volna kiérni és feltárni azokat az okokat, melyek arra indították a válaszadókat, hogy alkalmatlannak érezték magukat a lelkesítő munkára). Ide sorolható be a szolgálatvállalás és felelősség érzése is.

3. Következetesség

A lelkészek fele tekintélyének egy másik forrását a következetességben látja. Ez így igaz, hiszen szükséges, hogy a lelkész kitaroson elveit megfogadja. A gyülekezet nem szereti, ha lelkésze szüntelenül változtatja véleményét. Az emberek úgy érzik, hogy jogosan várhatják el lelkészüktől, hogy tetteinek és szavainak súlya legyen, hogy magatartásában legyen egyfajta ki-

számíthatóság (vagyis a hívek egy bizonyos idő elteltével tudják, hogy adott esetben lelkészüik vagy fog reagálni). A gyülekezetét szüntelen újjal, változással és változtatással megletni akaró lelkész „eljeljeszt”, elidegeníti híveit, akik nem tudják követni.

A következetességnek is van viszont rossz oldala, ha az a jogos változás, megújulás ellen van, ha csak arra szolgál, hogy megcsontosodott gyakorlatokat tartson életben. A hatalom gyökereiben kell lennie rendszernek, következetességnek, de azt nem kell túlzásba vinni. Időnként jó feleleveníteni azt a régi közmondást, miszerint „csak a hüllye következetes”.

Tettamanti Béla grafikája

4. Személyes vonzerő

A karizma a valóság és az élet rendkívüli, nem hétköznapi aspektusait jeleníti meg. Karizmája lehet személynek és pozíciónak egyaránt. A személyes karizma lehet inherens, ill. megszereshető. Az ember rendszerint úgy tehet szert karizmára, hogy rendkívüli cselekedeteket hajt végre, vagy valamilyen rendkívüli élményben részesül. Az inherens karizma kivételes képesség, mely nem mindenkinek adatik meg. A megszereshető karizma a mai világunkban elegendő kis valószínűsűgű, bár van rá példa. (Tó-kés)

A karizma a lelkész esetében körbehatárolt, leszűkített, mert a lelkész a hagyományt, az uralkodó tekintélyt, a hatalmat, az intézményt és ezáltal legtöbb esetben sajnos a konzervatívizmust képviseli. Ez korlátozza működési szabadságát, de karizmája segítségével, intézményének üzenetét, határozatait a vezető személyes tulajdonságai, képességei iránti tiszteltől fogadja el a közösség.

A kérdőívre adott válaszokból ki-derül, hogy a lelkészek többsége számára a pozíció karizmája fontosabb mint a személyi karizma. Talán ez is hozzájárul a lelkesítő munka nehézségéhez, mert a tisztség karizmája racionális, hierarchizáló és kevésbé hatásos, míg a személyes karizma az emóciókra appellál és nagyobb befolyással bír.

Öröndetes, hogy a lelkészek 47%-a tekintélynek forrását személyes vonzerőjében látja. Addig, amíg

a státus, az elhivatottság feltételezhetően mindenkinél megtalálható, a személyes vonzerő, az inherens karizma a kevesek kiváltsága. Ez különbözőzeti meg az ugyanazzal a státussal vagy hivatástudattal rendelkező lelkészeket. Személyes vonzásával a lelkész sok mindent keresztülvihet, amit erőszakkal vagy ráhatással nem. A személyes vonzerő különleges hatalom, mellyel azonban csínján kell bánni. A túl gyakran használt „hájlás” végül megszokottá, unalmassá és nemcsak hatástalanná válik egy idő után, hanem egyeseken visszataszítóvá.

5. Tudás

A válaszok közül a tudás érte el a legalacsonyabb pontszámot, mindazok ellenére, hogy a szolgálatokra való felkészülést, az önképzést a lelkészek magas pontszámmal osztályozták, és célkitűzéseik között visszatérő motívum a teológiai irodalom művelése, gazdagítása. Van itt egy nagy diszcrepancia a két adat között, ami arra utal, hogy a válaszadások rendjén talán nem mindig voltunk őszinték, vagy esetleg a realitást összekeverjük a megvalósíthatósággal, álmainkkal. A hétköznapi tapasztalat azt mutatja, hogy a lelkésznel nem a tudás az elsődleges, mégis a lelkész rejtejt vágya, hogy képezze magát a „jó pap holtig tanul” elv alapján. Erre a diszcrepanciára talán magyarázat az újonnan kialakuló helyzet. Valamikor a lelkész teológus is volt, a szó igazi értelmében. Aztán

hosszú ideje a szolgáló lelkész lemondott erről a luxusról, már nem annyira a felhalmozott vagy felhalmozandó tudás lett a fontos, hanem a gyakorlati érzék és tapasztalat, a hétköznapiakkal való megbirkózás, amikor is az a sajátos „tudás”, mellyel a lelkész rendelkezett nem volt felhasználható. Újabbban azonban nagyon sok lelkész, aki külföldi tanulmányútjáról hazatér, tudományos munkát szeretne folytatni, már amennyire ezt a körülmények megengedik, és ez egy tudathasadós állapotot idéz elő. Egyrészt mert az így felhalmozott, átadásra szánt anyag nem illeszkedik be és nem segíti elő a lelkészt mindennapjaiban, másrészt azonban a változások hatására a lelkészekben is megvan az igény (remélhetőleg) az önképzésre, a fejlődésre. A dilemma talán akkor így szólna: érdemes-e olyan elvont tudásra szert tenni, olyan eredményekért harcolni, melyek a gyakorlati munkában érvénytelenek, esetleg hátráltatják azt, vagy jobb megmaradni egy „minimális” tudásanyagánál, hiszen nem ez az elsődleges a lelkészi munkánkban?

Olyan kérdés ez, melyre mindenkinek magának kell válaszolnia. Én még annyit tennék hozzá, hogy vezetői és elít mivoltánál fogva is szükséges, hogy a lelkész szüntelenül képezze önmagát, még akkor is, ha tudásának nincs semilyen érzékelhető, konkrét hatása.

A külső igazolást a státusnál már érintettük, mint az Egyház Alapsza-

bálya és a hagyomány által biztosított potenciális hatalomforrást. Ide sorolható még a lelkész vezetői, elít mivolta, és az abból adódó felelősségvállalás. Ez egy olyan külső igazolási eszköz, mely nemcsak a vallásos közösség zárt terében működik, hanem a tágabb értelemben vett közösségben (falu, város, társadalom) is. Mi az elít szerepe a társadalomban? Erre a kérdésre Bibó István kettes feladatot határoz meg:

1. a társadalom vezetése;

2. az élet élésére, az emberi helyzetekben való erkölcsi viselkedésre, s az emberi szükségletek mélyítésére, finomítására és gazdagítására mintákat, példákat adjon, azaz kultúrát csinálgon.

A lelkészek az elít keretében sajátos helyzete van, hiszen mindaz, amit Bibó megfogalmaz érvényes rá, de ő ennél több is, hiszen az evangélium hirdetője, az általa közvetített „min-ta” nemcsak a partikuláris, adott helyzetre alkalmazható, hanem örök érvényű igazság, tehát mindazt, amit tesz „sub specie eternitatis” teszi. Ez az ő nagy szabadsága az elít többi tagjaival szemben, de ez a szabadság fokozottabb felelősséggel is jár. Természetesen mint egyént őt is köti az adott keret, társadalom, idő, feltétel, melyek között él.

Papp Mária

(Folytatás a következő számban)

Gondolatok a könyvtárról

Gondolataim mottójául Vörösmarty Mihály: Gondolatok a könyvtárban című versét idézném, mivel önkéntelenül ez jutott eszembe, amikor az Országos Széchényi Könyvtár internetes oldalait böngészve rábukkantam a Könyvtári Figyelő 2000. évi 3. számában megjelent Mikulás Gábor: Meddig tehet túlélni a könyvtár? című írására.

A szerző közlése készítette arra, hogy az informatika vetületében gondolkozzam a Magyarországi Unitárius Egyház Könyvtáráról, amelyet 1996 óta vezetek. A fenti publikáció szerzője figyelmeztet a múlandóságra; arra, hogyan változott a gondolkodás, például a mozi születése óta a filmről egészen a televíziós megjelenésén át a video bekapcsolódásáig, és a sor folytatódott azzal, hogy manapság a számítógép monitorján keresztül is nézhetjük a „filmet”, akár élőben közvetített – internetes kapcsolati – képsorokat is.

„De hát ledöntjük, amit ezredek
Ész napvilága mellett dolgoznak?
A bölcsék és a költők műveit,
S márt a tapasztalás anyry
Bányából kifeytett az idő?”

A film párhuzamán át közelítünk a könyvtár változó szerepének megítéléséhez.

A könyvtárak fontos dokumentumokat őriztek már az ókorban is, a fennmaradt forrásokot a későbbi korok újra és újra átértékelték. A humanizmus szelleme által vezérelt könyvtárak egy része már magánkönyvtárként szolgált, ami az otthoni művelődést tette lehetővé. Az újkori könyvtárak pedig rendelkezésre álltak azok számára, akik saját könyvtár hiányában például kölcsönzéssel hazavihették a könyvet olvasás céljából. A könyvtárak

változó szerepe, az igények követése eddig biztosította a kontinuitást. Az informatikai fejlettség mai fokán milyen túlélés vár a könyvtárra? Mikulás Gábor szerint a túlélés bizonyos szintű bizgovesedést is jelent, ha a túlélő múltja emlékei között marad, és nem képes a megújulásra.

Ha kitekintünk a világhálóra, látható, hogy vannak könyvtárak, amelyek képeket megújítani, és interneten át új szolgáltatásokat nyújtani. Ilyenek az on-line rendszerek, amelyek az állományukban lévő könyvről a keresőrendszer felkialmása mellett teljes információval szolgálnak. Ilyen például a magyarországi Országos Széchényi Könyvtár www.oszk.hu rendszere. Az elektronikus könyvtárak egyezre adnak tájékoztatást mind az egyéni érdeklődők, mind a többi könyvtár részére. Magyarországon például Könyvtár-ellátó kht. www.keklo.hu web-oldalai a

könyvtárak részére nyújtanak szakmai támogatást, megrendelési kapcsolatot és elektronikus katalógust átvetérel is. Az elektronikus könyvtárak hálózata egyre bővül, amelyhez az egyházi könyvtárak is sorra csatlakoznak.

Egy fontos apróság: a számítógépet használók köre bizonyára észrevette, hogy a könyvtár szó fogalmában is jelentésváltozás ment végbe: a könyvtár szót használja az informatika ugyanis a fájlok rendezésére, csoportosító tárra, ahol a könyvtár, főkönyvtár, sőt gyökérfőkönyvtár kifejezéseket is használják. A ma könyvtárra már semmiképpen nem csupán KÖNYV és TÁR.

Lássuk, milyen múlttal kapcsolódik a mi könyvtárunk a túléléshez.

A könyvtár az 1920-as években könyv-adományokból jött létre Budapesten új. László Gyula áldozatos munkájával. A II. világháború alatt és az azt követő években a könyvtári munka szinte kizárólag a meglévő értékek mentésére és őrzésére korlátozódott.

A könyvtár élete a 1970-es években Ferencz József püspöksége alatt lendült fel, ugyanis társadalmi munkában alkalmaztak egy könyvtárost Dr. Kaplayné Shey Ilona személyében, aki heti egy alkalommal nyitvatartási idővel állt a könyvtár iránt érdeklődők rendelkezésére. Ebben az időszakban sikerült katalógizálni a könyvállományt szerző szerinti katalógusrendszerrel. A kezdeti kb 2000 kötetből álló állomány az azóta eltelt 30 év alatt csaknem háromszorosára növekedett.

Az állami közgyűteményi támogatás közgyűteményre való fordítása az 1990-es évek második felében meghozta eredményét: 1997-ben sikerült önálló helyiséget kialakítani, átrendezni a könyvtárat és több száz könyvet vásárolni.

Egyháznak könyvtárába 1999-ben került az első számítógép, 2001 második felében kezdtük meg a számítógépes katalógizálást a párhuzamos hagyományos nyilvántartás mellett. A korábbi klasszikus könyvtárelméleti és gyakorlati ismeretek kevesnek bizonyultak, szükséges volt könyvtári internetes továbbképzésre, és folyamatosan szükség lesz új könyvtári

szoftverekre, informatikai szakemberre a könyvtár további korszerűsítése érdekében.

Több mint két esztendeje könyvtárszakos egyetemi hallgató segíti munkánkat: Tóth Anita, akinek személyében biztosítva látom elektronikus könyvtárunk mielőbbi létrehozását.

A fentiek játszottak az egyik legfontosabb szerepet a túlélési stratégiában.

A másik fontos túlélési tényező a könyvtár nyilvánosság tétele, mely egyrészt adminisztratív, menedzselési feladat. Másrészt növelték az intézmény nyitvatartási idejét heti három alkalomra, mely lehetővé teszi a könyvtárban folyó kutatómunkát a nem kölcsönözhető könyvek esetében.

Az unitárius könyvtár közeljövőben elkészülő honlapja bővülő nyitottságot eredményez az interneten tájékozódó társ-könyvtárak és a könyvtárról távol élő, de iránta érdeklődő olvasói részére.

Ha gondolataimban visszakanyarodom a túlélés kérdéséhez, az kell mondanom, igen, van túlélés a könyvtárak részére a helyes stratégia megvalósításával; nyitottsággal, az informatika lehetőségeit alkalmazó folyamatos megújulással.

Amit „ezredék ész napvilága mellett dolgozunk”, a könyvtár továbbra is megőrzi, átmenti és közvetíti az utókor számára.

Muszkla Ibolya

Tóth Anita gyakornok, könyvtárszakos egy. hallgató

Könyvszemle

Boros György unitárius püspök naplójának megjelentetéséhez

Az unitárius irodalom, az általános magyar irodalom szerves részeként fejt ki embert nevelő munkáját. Ezen unitárius irodalomnak ugyancsak szerves része az úgynevezett „Napló-irodalom”, melynek művelői a különböző korok, főleg értelmiségi rétegéből kerülnek ki.

Unitárius Egyházunk eddig elődeink ilyen jellegű irodalmi munkásságát nem foglalkozott.

A „Napló-irodalom” bemutatásával a közelmúltban (1990) Bálint József jelentésként, a „Kolosvári emlékirók 1603-1720” című munkájában ismerteti – többek között – hat korabeli unitárius (Sesgesvári Bálint, Linczegh János, Auer Márton, Brózer Péter, Gálffy Mihály, Szakál Ferenc) naplóját, illetve az abban foglalt följegyzéseket.

Talán e munka is ösztönözte napjaink unitárius erdélyi egyháztörténetészeit, akik az Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltárában Boros-hagyatékából előkerülő, a néhai püspök naplójának 1926-1941-ig föllet anyagát a nyilvánosság elé tarták.

Amint a könyv „A kiadásról” című részében olvassuk: „A napló bár magán világi a subjektivitás jegyét, mégis általán-

nos képét adja annak a kornak...”, amelyben Boros püspök élt. A teológiai évek egyháztörténelmi óráin sok nagy előd életével és munkásságával ismerkedtünk meg, de – talán – a történelmi háttér hiányában, Boros Györgyről és koráról alig-alig hallottunk. Az említett munka saját alá rendező és bevezető tanulmánnyal ellátja, Kovács Sándor teológiai tanár és Molnár B. Lehel egyházi levéltáros szép és dícséretes munkát végzett a napló megjelentetésével. Nekem személy szerint nagy meglepetést okozott a könyv „Adatok dr. Boros György püspök lemondásának körülményeihez” című fejezete, amely a „Medgyesi fiatalok” nem éppen dícséretes, egyházbomlasztó tevékenységét mutatja be. Az úgynevezett „Medgyesi fiatalok” közül többen később magas egyházi tisztséget (püspök, teológiai tanár stb) tölthettek be, de arról, hogy milyen körülmények között és milyen áron jutottak tisztségükbe, eddig nem volt tudomásunk. A könyv szerzői jóvoltából most ezzel is megismerkedhettünk.

Olvasva Boros György egyháza fennmaradásáért végzett munkásságát, a „medgyesi fiatalokkal” történő kényszerű

viaskodását, önkéntelenül eszünkbe jut-tatja a Magyarországi Unitárius Egyház történelmének utolsó 50 évét, amelyben a „medgyesi ifjakkal” azonos szándékú törekvők három egyházi vezetőt (Csiki Gábor, Pethő István, Huszti János) kényszerített tisztségéről való „önkénstés” lemondására – az egyéni érdekek érvényesítése érdekében. Ahogy az Erdélyi Unitárius Egyház, úgy a magyarországi is szerencsésen túlélt ezen időszakot, s remélhetően, megfelelő időbeli háttér és dokumentáció felhasználásával, ezekről a majdan utódok olvashatnak.

Boros György „Napló”-ja sok munkatársáról tesz említést, akik szintén valamilyen formában részesek voltak a korabeli eseményekben. Ezeknek említése, illetve a „Jegyzetek” és a „Személynevmutató”-ban való bemutatás egyháztörténelmi ismereteink bővítését szolgálja.

Köszönet Kovács Sándor teológiai tanárnak és Molnár B. Lehel egyházi irattárosnak lelkiismeretes munkájukért.

Motto: „Aki helyesen akarja fölfiggni a jelenkor eseményeit, annak jól kell ismerenie a múlt történetét.” (Heltai Gáspár)

Kelemen Miklós

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

Október végén, közeledvén a halottak napja, Egyházközségünk lelkésze Léta Sándor, Szász Adrienne és Kászoni József lelkészek, valamint Sándor Attila koszorút helyeztek el azon híthű unitárius testvéreink sírjára, akikre büszkék vagyunk, hogy „előttünk jártak”, és akikre ma is kegyelettel gondol a Magyarországi Unitárius Egyház.

November 1-jén, halottak napja estéjén Léta Sándor, a Bartók Béla Unitárius Egyházközség lelkésze a Nagy Ignác utcai templomban végzett egyházi szolgálatot, közösen a gyülekezet lelkészeivel.

A két egyházközség vezetősége előzetesen meg egyezett, hogy az elkövetkező években felváltva tartjuk halottak napi megemlékezésünket a két templomban, mindig november 1-jén este 6-órai kezdettel.

A Gondviselő Isten adjon további csendes nyugodalmat elhunyt drága testvéreinknek.

November 15-én a Bartók Béla Unitárius Egyházközség Presbitériuma, számos kegyelettel emlékező

jelenlétében, megkoszorúzta a XI. kerület, Dávid Ferenc utca 2. sz alatti emléktáblát. Beszédében Rázmány Csaba püspök kihangsúlyozta, hogy Dávid Ferenc lelki alkata a transzcendens körül formálódott erős hitté és meggyőződésé, azon Jézusi gondolat körül, miszerint: „ha megismeritek az igazságot, az igazság szabadokká tesz titeket”. Dávid Ferenc a belső látás embere volt, ezért tudott mindig arról az Istenről beszélni, akit Jézus mutatott meg az embereknek a maga valóságában. Dávid Ferenc nemcsak lelki ember volt, hanem mélyen vallásos is, amit bizonyít a léleknek azon egyetemes vonása, mely az életnek minden rezdülését, az egyetemessel, a végtelennel, egyszóval magával Istennel hozta kapcsolatba.

Ezt követően beszédet mondott Dr. Juhos Katalin, a kerület polgármester asszonya, a kerület országgyűlési képviselője, az MDF alelnöke Dr. Csapodi Miklós, akik megkoszorúzták az emléktáblát. Végül Mikó István egyházunk főgondnokának beszéde zárta a meghitt megemlékezést.

Bemutakozás

telepedtek le, és én ott nevelkedtem fel. Egy leánytestvérem van.

Árkoson jártam az I–VIII. osztályba, majd Sepsiszentgyörgyön folytattam a IX–XII. osztályt. Az itt működő Székely Mikó Kollégiumban érettségiztem 1982-ben. Egy évig teljesítettem katonai szolgálatot Bukarestben 1983–1984 között. Az egy évvel előtte történt sikeres felvételi és a katonai szolgálat után 1984-ben kezdtem meg teológiai tanulmányaimat a Kolozsváron működő Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karán.

Öt évi tanulmány után eredményesen vizsgáztam, és a püspök úr kihelyezett – mint gyakorlati segédlelkész – a Petrosényben levő Unitárius Egyházközségbe. 1989. október elsején kezdtem meg lelkészi tevékenységem, és a 2001. évig itt tevékenykedtem

mint unitárius lelkész. Ezen 12 év alatt sok minden történt életemben.

1990-ben megnősültem. Feleségül vettem Gergely Erika Gabriella, kolozsvári születésű unitárius hajadont.

Az 1994–1995-ös tanévben ösztöndíjként további tanulmányokat folytattam a Berkeley (Amerikai Egyesült Államok) városában működő Starr King Unitárius Lelkésznevelő Intézetben. Itt a bibliai szaktudomány érdekelt, és ilyen jellegű előadásokat hallgattam. Kezdetben csak egyedül voltam a messi idegenben, majd a tanév utolsó 3 hónapjára sikerült, hogy a feleségem is kijöjjön, és így együtt tapasztaltuk meg az „amerikai” életet.

Hazaérkezésünk után a régi helyen, Petrosényben tevékenykedtem továbbra is mint unitárius lelkész. Zajlott tovább az élet, nagy lendülettel fogtam neki a gyülekezetépítésnek és továbbfejlesztésnek, és emellett tanulmányokat írtam és angol nyelvből fordítottam bibliai szakirodalmat, melyet tanulmányutamon megismertem. Különösen nagy érdeklődéssel fordultam az észak-amerikai teológusok történeti Jézus kutatása felé.

A család is gyarapodott: 1997. szeptember 23-án megszületett első kislányunk, Juditka, majd 1999. augusztus 29-én megszülettek az ikrek, Noémi és Jolánka.

Így ötven telepedtünk le Budapesten, és nagy reményekkel nézek az itt végzendő lelkészi munka elé.

Budapesti Unitárius Egyházközség

Az Unitárius Élet 5. számában néhány nagyobb eseményt emeltünk ki gyülekezeti beszámolóinkban. Ezúttal időrendben szólnak az előző lapzártát követő egyházközségi életünkről.

Kiemelkedő jelentőséggel bírt az október 14-ai közgyűlés, melynek egyetlen napirendi pontja volt: a 2001. március 18-ai közgyűlésen megválasztott tisztségviselők megerősítése.

Az októberi közgyűlés 56 igen szavazattal, elienszavazat és tartózkodás nélkül a korábban megválasztott 15 fős tisztségviselőt egyhangúlag megerősítette.

A 15 fős presbitérium tagjai: dr. Bardócz-Tódor András gondnok, Kaveczkiné dr. Farkas Katalin jegyző, Dr. Barabássy Sándor, Bencze Margit, Kriza Dániel, Muszka Ipolya, Schmidt Dániel, Schmidt Gábor, Schmidt Jánosné, Sipos Ernőné Villő, Dr. Vajda László, Vernes István, Vernes Kinga, Zoltán Csaba és Dr. Zoltán Zoltán presbiterek.

A 15 tagú presbitériumnak a gyülekezet felkészése eredményes, Istentől áldott munkádkodást kívánt.

Az őszi szertartások rendjén kereszteltünk hét kicsiny gyermeket: Szász Zsolt és Székely Blanka; Zsolt, Kovács

László és Boromisz Csilla; Borbála, Dr. Nagy Ákos Károly és Ciorogan Gabriella; Csilla Orsolya és Gergely Ákos, Fekete Gábor és Ambrus Adrienn; Réka, Szabolcs Imre és Varga Katalin; Etelek Gergely, Kónya Csaba József és Kónyáné Veczel Viktória; Viktória nevű gyermekeit.

A kicsinyek és szülei életére Isten gazdag áldását kérjük.

* * *

Október hónapban egyházközségünk lelkésze eltemette Gergely Károlyt (élt 69 évet), Vass Károlyt (élt 85 évet) és Mátyás Györgyné szül. Érsek Katalint, aki életének 79. évében hunyt el.

Hozzátartozóik gyászában osztozva kegyeletei emlékezésük eltávozott testvéreinkre.

* * *

Október 21-én került sor a hagyományos őszi kirándulásra, melyet a gyülekezeti hitoktató szervezett a hitanos gyermekek és családjaik számára.

A hűvösölgényi fák között már fáztunk volna, de a Nagyrétre még beszűrődött egy kis napfény, ott még volt lehetőség játékra, beszélgetésre. A családoknak és a hitoktatóknak egyaránt fontos ez a kötetlen találkozás. A kisebb gyermekek nagyobb bizalommal maradnak vasárnap délelőttönként azzal az a felnőtellel, akit szülei is jól ismernek.

* * *

Október hónap volt a kezdete az őszi bibliaóráknak, amelyet minden második héten rendezünk meg. Az együtt töltött órák hit- és gyülekezeterősítő hatásúak, mindig jó hangulatban 15-20 fő jelenlétevel telnek.

Ebben a hónapban kezdtük meg a konfirmáció előkészítő foglalkozásokat is. Ezeket jórészt a gyülekezeti lelkészek vezetik, az énekevezér felkészíti az ifjakat énektanulásra, megismerteti a tanulókkal a régi énekeket, szóltárolatokat.

* * *

Október végén Szervét Mihály emlék-istentiszteletet tartottunk templomunkban.

A halottak napja alkalmából Kászoni József lelkészünk is koszorúkkal látogatta meg a budapesti temetőket, amikor élt egyházi és egyházközségi előjáróinkra emlékezve, és az emlékezés koszorúit elhelyezte a sírjaikon.

November 1-jén Halottak napi istentiszteleten gyűjtöttünk közösen gyertyát már eltávozott ősienkért, előjáróinkért, szüleinéért, házastársunkért, gyermekünkért.

* * *

November 4-én vette fel a Duna Televízió Dávid Ferenc emlék-istentiszteletünk, amelyet november 18-án délelőtt sugárzott.

* * *

November 18-án Sepsiszentgyörgyön, templomszentelésen egyházközségünk lelkészünk és Tábor István képviselte, ahoi átadták a felszentelt templom gyüle-

Budapesti Unitárius,
Egyházközségnek
Budapest V. Nagy Ignác u. 2-4.

Tárgy:
Adományozási szándék
bejelentése és adományozás
(befizetés teljesítése)

Tisztelt Egyházközség! Tisztelt Presbitérium!

Alulírott – mint a Budapesti Unitárius Egyházközség tagja – a Budapesti Nagy Ignác utcai egyházközség célját szolgáló a d o m á n y t kívánok tenni.

Az adomány összege: 100000,- Ft (egyszázezer forint)

Az adományozás indítékai:

– háálás a Lengyelországból származó unitárius őseimre;
– főhajtás a Lengyelországból – vallásuk miatt – Erdélybe menekült unitárius lengyel közösség előtt;

– tiszteletadás a szabad vallásgyakorlást biztosító – egyházunk bölcsőjét is jelentő – Erdélyi Fejedelemség előtt, mely őket befogadta és vallásuk szabad gyakorlását biztosította;

– ragaszkodás kifejezése őseim hité és az Unitárius Egyház iránt.

Tesztem ezen adományomat *szabad akaratomból és visszavonhatatlannal*, a közelgő Advent és Karácsony, valamint 70 születésnapomra való felkészülés és elmélkedés jegyében.

Adományomat olyan *felhasználási célmegjelöléssel* teszem, hogy abból a Nagy Ignác utcai templomban az *Úr asztalának teljes felújítása* végeztessek el.

Személyi kikötés:

Az adományozó személye csak elhalálása után nevesíthető! (Garanciájának biztosítását Kászoni Kövendi József lelkész úr kezébe teszem!)

Kérem, hogy az adomány befizetése után az adományozás *tényszerűl, összegéről, motívumáról és felhasználási célmegjelöléséről*

a) a 2001. évi Karácsony mindkét napján, az adományozó személyére vonatkozó titoktartás (névtelenség) figyelembevételével, a *templomi gyülekezetnek*, valamint

b) az Unitárius Élet 2001. évi karácsonyi számában a lap olvasóinak *tájékoztatást adni szíveskedjenek.* (Bizom ugyanis abban, hogy ez az Unitárius Egyházközség kebelében másokat is hasonló szándékra és cselekedetre ösztönözhet.)

Egyidejűleg jelzem, további szándékomban áll jelen adományom kiegészítése is. Ez azonban az Úr akaratán kívül jelen adományozó levelemben foglaltak érvényesülésétől is függ.

Kérem, fogadják nagyrabecsülésem és köszönetem is.

Budapest, 2001. október 24.

kezete részére a szőnyegadományt. A szőnyeg mintázata megegyezik a Tábort István által gyűlekezetünk részére adományozott szőnyeg motívumaival.

* * *

November 25-én az istentiszteletet követően a presbitériumi és bizottsági tagok részvételével kötetlen hangulatú összejövetelen beszélgettünk egyházközségünk jelenéről, jövőjéről, ezredfordulóról szóló gondolatainkat megosztva egymással.

A lap megjelenése idején az adventi várakozás határozza meg a gyülekezet életét: készülünk a december elejéi szeretetvendégségre, a december 16-ai gyermekkarácsonyra.

Lélekleben elcsendesülve várjuk a legszebb ünnepet, hogy gyermekeinkkel a bibliai történetet évről évre újra elolvassa visszatérhessünk a mítikus időbe, ezáltal a betlehemi csoda részesei lehessünk.

M. I.

Pestszentlőrinc

Október vége és november az emlékezés időszaka volt egyházközségünk életében is. Október 23-án a gyülekezet lelkesze a Szent István Bazilikában ökumenikus istentiszteleten vett részt, amelyen az 56-os forradalom 45. évfordulójáról emlékeztek meg. Ugyanaznap kerültekünkben is ünnepi műsorra és koszorúzás ünnepségre került sor, ahol a megemlékezést Bujdosó István, egyházközségünk egyik presbitereinek férje tartotta. Október 27-én Szervát Mihály haláláról emlékeztünk meg ünnepi istentiszteletünkön. Október 29-én a Farkasréti Temetőben megkoszorúztuk unitárius elődeink sírjait, köztük a gyülekezet alapító lelkészének, Pető Istvánnak, illetve egyházközségünk másik lelkészének Jakab Jenőnek a sírhelyét is. Novem-

ber 1-én a Pestszentlőrinci Temető ravatalozója előtt halottainkra emlékeztünk ökumenikus műsor keretében. November 18-án egyházalapító püspökünk, Dávid Ferenc mártírhalálának évfordulóján ünnepi istentiszteletet tartottunk. Ezúton szeretnénk megköszönni minden kedves testvérünknek, akik jó állapotban levő használt ruhát hoztak. A Pestszentlőrinci Csallássegítő Szolgálat hálás köszönettel vette az adományt. Továbbra is várjuk a ruhadományaitokat.

Hívainkkal lélekleben együtt készülünk az adventi napokra, és várjuk a karácsonyi békés ünnepét.

SZ. A.

Füzesgyarmat

Tele volt ünnepeléssel, megemlékezéssel ez az őszi időszak. Esztendőnk utolsó nyegyedében szinte több ilyen alkalomunk van egyházközségünkben, mint egész évben. Előző híradásunkban említettük a reformáció emléknapját, amelyre élménytelősen sor is került október utolsó vasárnapján. A beharangozott halottak napj megemlékezésre két helyen is sor került. November 1-én a szomszédos Darvas község Polgármesteri Hivatala kért fel, mint ez hagyományos már 10 éve. Ugyanaz nap délutánján pedig saját templomunkban emlékeztünk szeretteinkre. Mindkét alkalommal népes halgatóság volt jelen.

A legnagyobb emlékező alkalom november 4-e volt egyházközségünk számára. E jeles napra mi kaptuk meg a lehetőséget egyházunk főpásztorától, hogy kis közösségünk üzenetét halgathassa sok-sok ezer ember a nemzeti gyász napja alkalmából a Kossuth rádió élő közvetítésében. Gyönyörű hitvalló énekeink és alkalmi versek üzenete között szólt imádságunk és bibliai prédikációnk az éter hullámain keresztül. Azóta is jönnek a visszajelzések közösségünk szolgálatának elismeréséről. Már eddig félszáz szöveget és hangkasszettát kellett szétküldjünk a szférórsza minden irányába hazánk és a nagyvilág különböző részeire. Jövesd őrzés olvasni a rengeteg levélből, hallani telefonhívásokból, hogy milyen szépen szóltak 3-400 éves énekeink, milyen találóak voltak a két lányunk előadásában elhangzott versek, és mennyire szívesh és értelemhez szóló volt imádságunk és költői gondolatokkal gazdagított beszédünk. Volt olyan, aki kérte, hogy tanárként diákjainak előadhassa az egész istentiszteletet, mások egyéni fájdalomkora, 56-os tragédiájukra vétek gyógyító bizalmot felfedezni sorainkban, dallamainkban. Volt, aki megkérdezte, hogy hol van ez az unitárius egyház és miért nem szövegünk meg így gyakrabban. Úgy érezzük, hogy Füzesgyarmat ismét jó szolgálatot tett az unitárius ügynek, hozzájárulva ahhoz, hogy jobban odafigyeljenek ránk e kis hazában.

November 18-án délelőtti emlékeztünk Dávid Ferenc mártírhalálát szenvedett püspökünkre. Ugyanazon a napon, délután gyermek-istentiszteletet tartottunk. A „szolgálatot” Kecse Kitti hittanos növendék végezte. Óriási sikere volt a több, mint félszáz jelenlévő körében. A templomi műsor

után – hittanosaink hitvalló, modern vallásos dalokat énekeltek, bibliai olvastak – az imateremben agapéra, szeretetvendégségre került sor. A szülők és hozzátartozók készítetté izletes falatok elfogyasztását a gyerekek és felnőttek által hozott tombolatárgyak kisorsolása követte. Úgy érezzük, hogy az ilyen kellemes alkalmak közösségünk összetartozását erősítik. Köszönjük mindenkinek a segítségét. Az összejövetel bevételéből nyolc kis Bibliát vásároltunk a hittanórásainkhoz.

Advent első vasárnapján templomunkban és Gyulán, az imaterünkben mi is meggyújtjuk az adventi koszorú első gyertyáját. Megkezdjük a közös készülődést Karácsony áldott ünnepére. Karácsonyra már van keresztelelési bejelentésünk is.

Szomorú szívvel jelentjük, hogy szaporodnak halottaink. Már meggyűnk a 30-as szám felé ebben az esztendőben is. Eltávoztottaink nem voltak unitáriusok, de szeretnék a mi egyszerű, vigasztaló szertársunkat igényelték számukra.

Karácsony estjén mintegy harminc gyereket fogunk megajándékozni a betlehemesek után. Ugyanekek oszlik ki a pályadíjakat is nyertesekinknek. Ugyanis az ősz kezdetén pályázatot hirdettünk hittanórás, valamint óvodás és megkonfirmált gyerekeink részére, így a legjelkiesmeretesebb hittanra és templomba járók karácsonykor pályadíjakat vehetnek át. Az I. díj 5000, a II. díj 3000, a III. díj 1000 forint. Szép és nemes vetélkedés folyik gyerekeink között, aminek eredménye a jobb örölatogatás és a még jobb templombjárás.

Karácsony első napján ünnepróras istentisztelet lesz itt-hon, második napján Gyulán. Az ünnepen műsoros karácsonyt tartunk a helybeli Borostyán Idősek Otthonában is. Addig is minden utolsó vasárnap délután 2 órakor istentiszteletet tartunk, valamint hóvégi össoveten névnapj köszöntőt rendezünk az otthonbelieink. Szilveszter éjszakáján fél 12-kor övbet búcsúztat és újévet köszöntő istentiszteletet tartunk templomunkban. Újév napján szintén istentisztelettel vágnak neki az új esztendőnek, Isten áldását kérve újabb hosszú utunkra.

Balázsi László

Kocsord

2001 októberét és novemberét a mártírjainkra és halotainkra való kegyeletos emlékezés határozta meg gyülekezetünkben.

Megemlékeztünk az aradi tizenhárom vértanúról, majd az 56-os forradalom 45. évfordulójára emlékezve meghívást kaptam a Dr. Fazekas Árpád, érdemes orvos, Nyíregyháza díszpolgára által rendezett találkozóra a megyei levéltárba. Itt a forradalom egykori résztvevői találkoztak Bán István református lelkészkel, aki kitüntette magát a megyeszékhely megmozdulásaiban. Majd megjárta a fogházakat és kényszermentkátorokat a megforlás idején.

Bán István nagytisztelétű úr beszámolt a Dr. Abrudbányai Jánosról, Kocsord egykori unitárius lelkészével a forradalom itteni vezéregységével együtt elszenderedett fogságról. Szívesen beszélné róla a kocsordi gyülekezet előtt is. Ezzel a lehetőséggel, Isten segédelmével jövő év március 15-én szeretnénk is élni.

Október 21-én Dr. Fazekas Árpád templomunkban is tartott előadást Abrudbányai dékán úrról. Az emlékünnepeken jelen voltak az Abrudbányai család tagjai és hozzátartozói, akikkel együtt megkoszorúztuk az Abrudbányai emléktáblát.

Az alkalom megpecsételéseként Fazekas doktor úr megajándékozott legújabb kötetével Rózsa István tanárról, a munkatársakcsok nyíregyházi elnökéről.

Egy hét múlva Isten akaratából a a különös megtiszteltetés ért, hogy Nagy Ignác utcai templomunkban megkezesztelhettem Dr. Abrudbányai János dédunokáját, Szabolcs Gergelyt. Utána részt vettem a kereszti előében. Nagy örömmel szolgált a családdal való ismerkedés.

Október 29-én meghívást kaptam a mátszalkai reformáció emlékünnepekre. Gyönyörködtöt és tanulságos előadásokat hallgathattam meg a Kálvin-szobornál, a színházteremben és a református templomban. A rendezvényen Kocsordról gyülekezetünk tagjai közül is volt-

tak résztvevők: Székely Ferencné és családja személyében.

A reformációról, a halottak napjáról, majd november 11-én Dávid Ferenc halálának napjáról Kocsordi templomunkban is tartottunk megemlékezést. A halottainkról való megemlékezés kapcsán emlékeznék meg e helyén Dr. Jakab Jenőné Bedő Mária nagynénémről, egykori hőmezővásárhelyi lelkész feleségről és énekesztről, akinek temetése 2001. március 17-én volt Hőmezővásárhelyen.

A szomorú esemény kapcsán látogatást tettem Kiss Mihály lelkész kollégánál, és vendége voltam Dr. Benczédi Ferenc családjának. Köztudomású, hogy ők egyházunk egyik, ha nem éppenséggel a legnépesebb családja. Eppen a legfiatalabbik gyerek, Gyöngyi születésnapját ünnepezték, mely alkalomra a család apraja-nagya egybegyűlt.

Hadd soroljak fel mindannyiukat:
– Dr. Benczédi Ferencné Szabó Gabriella, a család fő,
– Gabi, született 1953-ban, férje Dr. Berényi Károly, gyermekeik: Gabika, Gergő, Domokos és Dorotty,
– Zsuzsi, sz. 1954-ben, férje Szabó János, gyermekeik: Imre, Lili, Akos és Gábor,
– Kati, sz. 1959-ben, férje Domján Ferenc, gyermekeik: Réka, Adrienn, Dóri és Ferike,
– Zsófi, sz. 1960-ban, kislfa Ferenc Levente,
– Márti, sz. 1967-ben, férje Kocsis Tamás, gyermekeik: Zsófia, Bence és Anna,
– Gyöngyi, az ünneplés, sz. 1973-ban és barátja, Bence Krisztián.

Isten adjon mindnyájuknak vigasztalást családjaikban, gyermekeikben a mellette képen látható sír, boldog emlékü édesapjuk sírja felett bánatukra.

Engedtetsek meg nekem megvallani: mit bizonyít ez a látogatás? A család nemcsak kötelesség, hanem az egyetlen igazi öröm is az életben. És hogy ennek ismerete az, ami unitárius hitünk és tanításaink legfontosabbika.

Nyitrai Levente
lelkész

Dunántúli Unitárius Egyházközség

Legutóbbi beszámolóink óta az Isteniszteletek helyszínét és számát illetően történtek fontos változások.

A pécsi helyszínen a Szabadság úti református templomba került át. Havonta immár két alkalommal gyűlünk össze (hó második és negyedik vasárnapja, de. 11 óra), előtte 12 választásos gyerekekkel foglalkozunk. Szombatokon felöltött-bibliaórák tartására kerül sor. Közösségi együttéleteink nagy örömrékké szolgálnak.

Székesfehérváron is bevezetésre kerültek a havonta egyszeri Istenisztelet alkalmak. Az evangélikus egyházközség szívesen házigazdánk. Első Isteniszteletünkön számos látogatónak örvendhettem. Természetesen a polgári találkozások sem maradnak el.

Családlátogatásokkor Dunajvárostól Kaposvár, Kaposvártól

Székesfehérvárig mindenütt nagy szeretettel fogadtak. Legutóbb a debreceni egyházközség meghívását és szíves vendéglátását élvezhettem.

Október 21-én, Pécsen közgyűlést tartottunk. A presbitéri és lelkészi beszámolók mellett sor került az egyház-

község központjának Pécsre való helyezésének megszavazására, amit utóbb az Egyházi Képviselő Tanács is elfogadott.

Mint doktorandusz – óráim és konzultációim mellett – több tudományos igényű és jellegű konferencián is részt vettem.

A megújult Országos Ifjúsági Szervezet ifjúsági lelkészének választott. Már a jövő évi IRF-konferencia szervezésébe fogtunk.

Fájó szívvel hozom tudomásukra, hogy november 12-én, Szekszárdon utolsó útjára kísértük és eltemettük Vizsolyi Gergely (15 éves) testvérünket. Betegségét nagy bátorsággal viselte. Hite és jelleme, belső ereje és tudás-szomja példamutató erő volt környezetében.

Emléke legyen áldott. Adjon számára a Jésten örök be-kességét, hozzátartozóinkon vigasztalást, lelki megnyug-vást.

Máté Ernő

Gyerekeknek

Segítség, jönnek a Herdmannok!

A Herdmann gyerekek voltak minden idők legrosszabb gyerekei. Loptak, hazudtak, cigarettáztak (még a lányok is) és disznó véciket meséltek. Ralf, Eugénia, Leopold, Klaus, Olli és Hedvig – 6 sovány, világszerte hajó gyermek, akiket csak magasság szerint lehetett megkülönböztetni egymástól, illetve a kék foltjaikról, amelyekkel kölcsönösen ellátott egymást, és amelyek testük különböző pontjain helyezkedtek el.

Egy garázs felett laktak a város nyugati végén. A garázst már régen nem használták csak Herdmannok, mégpedig arra, hogy amilyen gyorsan csak tudták ki- és becsapkodták az ajtót, miközben megpróbálták egymást odaszorítani. Ők ugyanis ezt értették játék alatt. Ahol más embereknek az előkert gyep volt, a Herdmannok oda szikladarabokat tettek.

Ahová mások hortenziabokrot ültettek ott a Herdmannok nadragulyát természetek. Egy tábla is állt az udvaron Vigyázat, harapós macska! felirattal.

Az új gyerekek a környéken sokáig csak nevettek ezen a táblán, egészen addig, amíg a macskát meg nem látták. Még soha ilyen gonosznak látszó állatot nem láttam. Egy rövid lába volt, egy eltört farka és csak egy szeme. Ez volt az oka, hogy a postás vonakodott a Herdmannoknak a postát elvinni. December eleje volt és mint minden évben a vasárnapi iskolás gyerekek a betlehemes játékok készítették elő karácsonyra. Első alkalom volt, hogy a Herdmannok is ott voltak, mert a kis Charlie azt mesélte nekik, hogy ott édességet kaphatnak ingyen. Először a Charlie tanár. Aki betanította a játékokat a gyerekeknek. Charlie nagyobbik nővére mesélte el mindazt, ami ott történt. Először a szerepeket osztották ki. Mindenki bosszúságára Eugénia Herdmann jelentkezett Mária szerepére. És senki sem mert neki ellentmondani, mert erre az esetre titkos, de féltreérthetetlenül szörnyű büntetéssel fenyegetőzött.

– En akarok Mária lenni – mondta Eugénia és vállá felett hátramenet. – És Ralf szeretne József lenni.

– Értettem – mondta Ralf.

Anya csak bámult rájuk. Olyan volt az egész, mint egy krimiben, ahol a kedves, kicsi, öreg, ősz hajú hölgy egy kétlövétű revolverrel húz ki a táskájából, és azt mondja a bank alkalmazottainak: Ide a pénzt vagy lövök! Anya ezt nem akarta elhinni.

A keleti bölcsék szerepére senki más nem jelentkezett Leopold, Klaus és Olli Herdmannon kívül. Tehát ott állt az anyukám, a nyakában egy betlehemes játékkal, amelyben csak Herdmannok a főszerep. Egy Herdmann és egy főszerep maradt még és nem kell különösebb okosság kitalálni, hogy a hírhözó anyálat Hedvig játszotta.

Normális esetben az első próba körülbelül annyira volt szórazók, mint egy háromórás utazás az iskolabuszon és pont olyan tolongással és lármával is járt. De ez a próba másképpen zajlott. Mindenki feszülten állt, mert féltek, hogy nem lehet majd megmenekülni, ha a Herdmannok valami szörnyűséget követnének el. Ők tíz perccel később érkeztek, és úgy ballagtak be a terembe, mint egy banda, akik egy szalont készülnek teljesen szelóni. Ahogy Leopold elment Charlie mellett megtekerte a fülét, egy elsőszályos pedig feliskított, amikor Hedvig elment mellette. Anyu úgy döntött, hogy ő annyiba hagy mindent, addig, amíg nem folyik a vér, és még sem az elsős sem pedig Charlie nem vérézt, tehát semmi nem történt. Anya pedig így szólt: Itt jön a Herdmann család. Nagyon örülünk, hogy itt látunk benneteket. (Biztos vagyok benne, hogy ez volt a legnagyobb hazugság, amit egy templomban valaha kimondtak.) Eugénia bevett – a Herdmann féle nevével, amit mi ocsmánynak és közönségesnek hívunk – majd leülték, majdnem mint a bönözök. Nekik kell most a neveset és a szépet játszani. Nem csoda, hogy mind-

anyian izgatottak voltunk. Anya elkezdte a gyermekeket szétosztani pástrozokra, anyalokra, illetve, akik a fogadóban voltak. De már itt adódott az első nehézség. Kik voltak a pástrozok, akarta Leopold Herdmann tudni, honnan jöttek. Olli Herdmann egyáltalán nem tudta, mi, hogy pástroz. És mi az a fogadó – kérdezte Klaus. Olyan mint egy hotel magyarázta neki valaki, ahol az emberek éjszaka-zhatnak. Milyen emberek – kérdezte Klaus. Jézus? A dolog úgy állt, hogy a Herdmannoknak halvány fogalmuk nem volt a karácsonyi történetről. Anya ezért úgy vélte, a legjobb lenne először a karácsonyi történetet felolvasni a Bibliából. Ez unalmasnak ígérkezett, mert a legtöbben közülünk ismertük már a történetet, eleitől a végéig. Különbözőn mindig csak azt beszéltek meg, hogy kik vagyunk és hogy hol kell állnunk.

„Mária jegyese volt Józsefnek, de mielőtt egybekeltek volna kint, úgy áldott állapotban van...”

– Terhes – kiáltotta Ralf Herdmann. Ez némi nyugtalanságot okozott. A nagyobb gyerekek kuncgolni kezdtek, a kicsik meg tudni akarták, mi volt olyan vicces. Anya kénytelen volt egy pálcával a földet ütögetni.

– Elég, Ralf – mondta, és tovább olvasta a történetet. Mi az, mi az kérdezték újra és újra a Herdmannok, ha egy kifejezést nem értettek. Amikor anya felolvasta, hogy a fogadóban nem volt hely, Eugénia ki sejtette az állá és felugrott.

– Átkozottak – mondta. Még Jézusnak se?

– Na igen – magyarázta anya – senki sem tudta, hogy a születtendő baba Jézus lesz.

– Azt tetted meg mondi, Mária tudta – mondta Ralf. Miért nem mondta ezt meg nekik?

– Én megmondtam volna nekik – kiabált Eugénia. Én tuti, hogy megmondtam volna nekik. És mi lett Józseffel, ő miért nem szólt, hogy a felesége terhes, és mondta el az egészet?

– Hogy hívják azt az izét, ahová a babát befektették – kérdezte Leopold. Az a jászol, az egy ágyféle? Miért nem volt ágy az istállóban?

– Pont ez az, mondta anya. Egyetlen ágyuk sem volt az istállóban. Ezért Mária-nak és Józsefnek azt kellett használniuk, ami ott volt. Mit tennél te, ha egy kisbabád lenne, de nem lenne ágyad, hogy belefekedsz?

– Mi Hedviget egy írószatfőkba fektettük – mesélte Eugénia.

– Látod – mondta anya és egy kicsit összerándult. Nektek nem volt ágyatok Hedvig számára, ezért valami mást kellett venni.

– Hó, volt nekünk egy – mesélte Ralf, de Olli még benne volt és nem akart kijönni. Nem szerette Hedviget. Ezzel oldalba vágta Ollit. – Emlékszel, hogy nem tudtad elviseelni?

– Hogy neki is legyen – folytatta anya, Mária és József a jászolt használták. A jászol egy fa etetővály állatoknak.

– És mi volt akkor azzal a hólyával? – akarta tudni Klaus.

– Mivel – kérdezte anya.

– Az előbb olvasta. Becsavarták őt egy hólyába.

– Pólyába – sóhajtott anya. Korábban a babákat egy nagy rongyba szorosan betektették, hogy ne rúgkapálhassanak. Így kényelmesen és biztonságban érezhették magukat.

Eddig én sem tudtam, hogy mi ez a pólya, ezért különösen nem lepődtem meg, hogy emiatt Eugénia izgatott lett.

– Úgy érte, hogy bepólyálták és betették egy állatetőbe? – kérdezte. És hol maradt az ifjúságvédelmi csoport?

Az ifjúságvédelmi csoport gondoskodott mindig is a Herdmannokról. Én le merem fogadni, hogyha akkoriban valaki az ifjúságvédelmeseit Hedviget begyógyította egy íróasztalfőkéba találta volna, biztosan tett volna valamit ellene.

„És az Úr anyaga megjelent nekik” – folytatta anya „és az Úr világsága körülragyogta őket és...”

– Batman! – sikította Hedvig, és megpofozta a mellette levő gyereket.

– Tessék? – kérdezte anya, aki soha nem olvasott képregényt.

– Az éjszaka sötétjében megjelenik Batman, aki bosszút áll a gonoszokon.

– Nem tudom, miről beszélsz Hedvig – mondta anya. Ez az Úr anyaga volt, aki a pásztorokhoz ment.

– A semmiből? – kérdezte Hedvig. A titokzatos éjszakai sötétségből, nem igaz?

– De igen.

Anya úgyszólván szerencsétlenül festett. Hedvig újra leült és nagyon elégedettnek tűnt. Végre tehát ő is megértette a karácsonyi történetek egy részét.

„Jézus Betlehemben született a zsidók földjén.” – olvasta tovább. „Napkeletről bölcsek jöttek és ezt mondták...”

– Ez te vagy Leopold! – mondta Ralf. És te Klaus és te Ollie. Figyeljétek jól!

– Mit jelent az, hogy bölcsek? – akarta tudni Ollie. Ezek olyanok, mint egy tanár?

– Nem te locsifcsil! – mondta Klaus. Ők valami hasonló, mint az Egyesült Államok elnöke.

Anya csak nézte Klaus meglepődve és majdnem olyan boldogan, mint amikor Charlie az egyszereget kívülről megtanulta.

– Figész közel vagy Klaus – mondta. Valójában királyok voltak.

– De most már további – lázadott Eugenia. Valószínűleg a királyok megmondták a magukét a házigazdának, és elhozták a gyereket a vályúból.

– A gyermeket Máriával, és édesanyjával találták. Leborultak elé és imádkáztak. Kitették kincseiket, aranyt, tőmjént és mirhát adtak ajándékba neki.

– Az meg micsoda? – akarta tudni Leopold.

– Drága olaj és illatos gyanta – válaszolta anya.

– Olaj! Milyen egy fukar király ad ajándékba olajat? Annak a tüzoltóságnál jobb helye lett volna.

Nem tudtam megérteni a Herdmannokat. Azt lehetne gondolni, hogy nekik a karácsonyi történet körvonalait az FBI rendőrségi ügyei közül való. Ők Heródesnek valami véres befejezést kívántak, gondoskodni akartak Máriáról, akinek az újszülöttet egy etetőbe kellett tennie, és a három szent királyt piszkos kémekek tartották. És amint az első próbat befejezték arról beszéltek, hogy József felgyűjtse-e a szállást, vagy csak a házigazdát izzé a hátrón túra.

A Herdmannok közül egy sem járt templomba vagy vasárnapi iskolába. Nem olvastak sem a Bibliát, vagy valami ahhoz hasonló, ezért természetes, hogy fogalmuk sem volt, mire számíthatnak. Eugenia például nem tudta, hogy Máriát mindig egy meghatározott szokás szerint alakítják nyugodtnak, szelidnek és átszellemültnek. Az a mód, ahogyan Eugenia alakította Máriát, inkább Signora Santororora hasonlított a pizzériából. Signora Santoro egy nagy kövér asszony, kicsi sovány fétjél és kilenc gyermekkel. Mindig hangosan kiabál és temperamentumosan átölelve gyermekeit húzza őket maga után. Körülbelül ilyen volt Eugenia Máriája. Hangos és parancsoló.

– Menjétek a babától! – kiabálta Ralf, és nem engedte a három királyt a baba közelébe menni.

– A három király a kicsi Jézusnak csak hődelni akart – magyarázta anya már tízedszer. Ők nem akartak ártani neki. Isten őrizt!

– De a királyok szintén nem tudták, mit kellene valójában tenniük – kiáltotta Eugenia. És senki sem merte azt mondani, hogy rossz, vagy esetleg őt lecsereleli.

Ennél a három királynál az volt az ember érzése, hogy ők mi-nél gyorsabban vissza akarnak térni Heródeshez, hogy a babát el-áruhássák gonoszágából. Négy hétig tartottak a próbak, aztán el-jött a szenteszte a betlehemi játékkal a teljesen teli templomban. Mi, mint anyagi kar két versszakot énekelünk egy karácsonyi dalból, majd utána tovább kellett volna dúdolnunk, míg Mária és József az oldalajton keresztül be nem jönnek. Csakhogy nem jöttek. Tehát mi dúdolnunk és dúdolnunk, ami nagyon unalmas volt és nehéz is. Ráadásul egy rövid idő múlva már nem olyan volt mint egy dal, hanem mint egy öreg hűtőszekrény.

– Tudtam, hogy valaminek történnie kell! – sutogta Aliz ne-kem. – Egyáltalán nem jönnek. Nem lesz sem Máriának, sem Józsefnek.

Én úgy gondoltam tovább kellene dúdolnunk legalább, míg fe-keték leszünk, de nem tartott ilyen sokáig. Ralf és Eugenia be-lépett. Csak nem az ajtón keresztül jöttek, hanem egymást az útból lökdözték. Egy perccig egyszerűen őt álltak, mintha nem lenné-nek biztosan benne, hogy jó helyen vannak. Ez talán a gyertyák és a sok ember miatt volt a templomban. Úgy néztek ki, mint azok az emberek, akik valahol egy idegen, hideg helyen állnak, várnak, körülvevő kartonpapírokkal és zsákokkal. Hirtelen nyil-vánvaló lett nekem is, hogy az igazi szent családnak is pontosan így kellett megjelennie, szállást találnia egy istállóban, az embe-reknek pedig teljesen mindegy volt mi történik velük. Egyáltalán nem voltak ápoltak és tiszták sem. Pont így nézhetett ki az igazi Mária és József is. Eugenia leple ferden lógott, mint már meg-szoktuk. És Ralf háva elállt minden oldalán. Eugeniánál volt a baba, de nem a kezében ringatta, mint ahogyan szokásos volt. A vállán átvette, és mielőtt a jászolba tette volna, megügette kétszer a hátát. Hallottam, amint Aliz mélyen benttartotta a leve-gőt és dühöngve ezt súgta:

– Egyáltalán nem tartom szépnek, hogy a kis Jézust ütögetik, mintha haszfajása lenne. Meglőköti megint.

– El tudod képzelni, hogy fáj a hasa? Én így feleltem: Miért ne? És tényleg el tudtam képzelni. Lehetett haszfajása, vagy nyugal-talan volt vagy éhes, pont úgy mint más babák. Ez mutatta, hogy Jézus nem egy felbőrlő szállt alá, mint egy mesefigura, hanem pontosan úgy, mint ahogyan az emberek.

Féldőben énekelnünk kellett. Nagyon hangosan énekelünk, mert több pásztor volt, mint bárki más. És olyan nagy lármát csaptak pásztorbotjaikkal, amelyekkel körbe-körbe jártak, mint egy hokifutó. Akkor Hedvig jött ki hátulról, az angyal. Minden-ki elfelköt az útból, vagy legalábbis a lábukra lépett. Hedvig volt az egyetlen a betlehemes játéka, akinek valamit mondania is kellett. Ezt ki is szánlta.

– Hé! Egy gyermek született ma nektek! – kiáltotta, és tényleg úgy cseengett ez, mint a legjobb üzenet a világon.

Mindenyik pásztor reszketett és félt – Hedvigtól természetesen – de mindenestre jól hatott. Ezután jött három ének az angyalokról. Nagyon hosszú ideig tartott, amíg az angyalok felléptek, mert elsősköz jászonták és izgultak. Sirtak és elfelejtették, hogy hova kellene állniuk. Szárnyaikkal az ajtóba ragadtak, és hasonló dolgok. Ezután egy kis nyugalom következett, míg nem a három fiú ezt nem mondta: „Mi vagyunk a három király...” A nézők pedig hátrafordultak, hogy a három szent király belépését el ne mu-laszták a középső bejáraton.

– Mi ez? – Sutogta Aliz rémülten.

Nem tudtam, de bármi volt is mindentre nagyon nehéz, mert Leopold majdnem eljette. Mindenestre az edény nem tőmjén-nel volt tele, és Klaus és Ollie kezében sem volt semmi, habár aranyágot és mirhát kellett volna magukkal hozniuk.

– Tudtam, hogy valami történni fog! – mondta Aliz ismét. Fo-gadok, hogy valami egészen borzalmas dolog. Például egy égő áldozat, hiszen te is ismered a Herdmannokat.

Jó. Ők néha valóban meggyújtottak dolgokat, de itt semmi sem volt, amit meg lehetett volna gyújtani. Aztán hirtelen rájöttem mi van náluk. Apukám benne volt az egyházközségnek abban a segítő csoportjában, akik karácsonyra ételcsomagokat ajándékoztak. És ez a sonka itt Herdmannék csomagjából való volt. Sőt még a szalag is rajta volt a felirattal: Boldog Karácsonyt. Mialatt mi az aranyat, tömjént hoztuk éneket énekeltek, a három királynak egymással kellett volna beszélnie, majd mindegyiknek egy másik ajtón kimeni, ami azt jelképezte, hogy mindegyik egy másik utat választott a hazajutáshoz. De a Herdmannok ezt vagy elfelejtették, vagy nem akartak így tenni, mindenesetre nem beszélgettek és nem is mentek ki, és ez ellen senki sem tudott mit tenni.

– Mindent tönkretettek! – sustogta Alíz.

De szerintem nem így volt. Tényleg sokkal értelmesebb volt, hogy a három király odaült és kipihente magát, hosszú út állt mögöttük, nem lehetett rajtuk elvárni, hogy amint megjöttek és a sonkát leszállították, hirtelen ismét eltűnjének. Én úgy találtam, hogy a Herdmannok semmit nem tettek tönkre, hanem éppen ellenkezőleg. A játék sokkal jobb lett, mivel egyszerűen azt tették, ami számukra logikusnak tűnt. Így az újszülöttet megütögtették a hátán és a sonka is sokkal jobb ajándéknak tartható, mint egy seleg parfümös olaj. Az volt a szokásom, hogy mire a Csendes éj, szentséges éj... című dalt énekeltek (mindig ez volt az utolsó) már elegendem volt az egész dologból, és alig tudtam a végét kivárni. De ezen az estén más történt. Hirtelen azt kívántam bár-

csak tovább tartana a betlehemes játék, csak hogy nézhessem, hogy a Herdmannok még mi mindent csinálnak. Talán a három király Mária történetét elmesélné Heródesnek, és azt tanácsolják neki, hogy menjen vissza ahonnan jött, és ha kell még az eget is lehajdítja. Vagy esetleg József visszamehetne velük és egyszer s mindenkorra leszállíthatna Heródessele; vagy József és Mária a három királynak adnák az újszülöttet,

mert senkinek sem jutna eszébe, hogy pont náluk keresse. Így gondolkodtam valami új lehetőségen, hogy hogyan lehetett volna az újszülött Jézust megmenteni. Így a Csendes éj, szentséges éj... kezdetét elhalasztottam, de ez nem okozott különösebb bajt, mert mindenki együtt énekelte. Még a nézők is. Elénekeltek az összes versszakot. Mindenki arra várt egész idő alatt, hogy a Herdmannok valami teljesen hihetetlenet tesznek. És meg is történt: Eugénia sírt. A gyertyafény megvilágította az arcán legördülő könnyeket és meg sem próbálta letörölni őket. Csak ült ott a rossz és borzalmas Eugénia és sírt, sírt és sírt. Tényleg ez volt a legjobb betlehemes játék, amit valaha nálunk bemutatnak. Mindenki így érezte, de senki sem tudta, hogy miért.

Ezután az emberek a templom első részébe álltak és arról beszéltek, hogy ez az és másmilyen legyen. Mindenki azt mondta, hogy valami különleges kell legyen, de senki sem tudta pontosan leírni. Ami engem illet, számomra a különlegesség Mária. Mária, akiben volt valami Eugénia Herdmann egy kissé nyugatlan, mindent összevazaró természetéből, aki kész mindenkit elpháolni, aki a babájához közeledni akar. És a három király, Leopold és a bátyjai, akik mindig megmaradnak egy sonkával kezükben.

Mikor aznap este kijöttünk a templomból hideg volt, de tiszta idő. A hó ropogott a lábunk alatt, és a csillagok világosan világítottak. Nagyon világosan. És én a hirtelen hozott angyalra gondoltam, Hedvigre, aki cingár lábaival és koszos csizmával áll jelmez alatt, és rákiált mindannyiunkra: Hé! Egy gyermek született Nektek!

Barbara Robinson
meséje nyomán né-
metből fordította:

Szász Adrienne

Gyurkovics Tibor HÁROMKIRÁLYOK

Háromkirályoknak
három koronája
imbolyog a csillag
csillagos nyomára.

Fekete az éjféli
fekete az utca,
háromkirályoknak
fekete az útja.

Siet a sikátor,
hunyorog a strásza,
hol megyen a három
királyok királyán.

Jaj, ne siessetek,
jaj, csak szaladjatok,
jaj, elkerüljétek
katorlát és papot!

Remeg az istálló,
remeg a szél szája
remeg a királyok
három koronája.

Szögbe ne lépjétek,
a csordét várjátok,
hón alatt vigyétek
három koronátok!

A lovak patáit
burkoljátok ronggyal,
ne váltjátok szót már,
csak a csillagokkal!

Tisztelt Unitárius Barátaink!

2001. július 5–8-án Pécsért tartottuk meg Unitárius Ifjúsági Konferenciánkat, mely egyben előkészítette az UNIOSZ megalakulását. A döntést megvalósítva 2001. október 13-án, szombaton az UNIOSZ alakuló közgyűlése egyhangúlag támogatta kezdeményezésünket, és aláírásainkkal igazolva megalakítottuk országos szervezetünket. Az alakuló közgyűlésen a budapestiek mellett megjelentek több vidéki egyházközség képviselői is.

A közgyűlés kisebb javításokkal elfogadta az UNIOSZ alapszabályát, majd megválasztotta tisztségviselőit.

Émlékeztetőül a közgyűlés napirendi pontjai:

1. Adminisztráció
2. Áhitat
3. UNIOSZ alapító nyilatkozat megtétele
4. Alapszabály tárgyalása, elfogadása
5. Tisztségviselők választása
6. Éves munkarend megtárgyalása

7. Egyebek

Jelenleg még zajlanak egyházunk vezetőivel az egyeztető tárgyalások, de reméljük, hogy az év végére minden kérdésben konszenzusra jutunk, így 2002 januárjától megkezdhetjük tényleges működésünket.

az UNIOSZ megválasztott vezetősége (Máté Ernő, Orbók Szilárd, Pécsi Balázs, Schmidt Dániel) bármilyen kérdésben szívesen áll mindenki rendelkezésére. 2002. január végéig minden egyházközségnek eljuttatjuk az UNIOSZ alapszabályát és a belépési nyilatkozatokat. Következő közgyűlésünk várható időpontja 2002. február hónap.

2002-ben Magyarország ad otthont az IRF nemzetközi konferenciának, melynek megszervezésében az UNIOSZ is szerepet vállalt. Terveink szerint a következő UNÉL-számban már konkrét információkat is tudunk közölni.

Schmidt Dániel

Kisfogház-emiékhely avatására került sor 2001. november

4-én a Kozma utcai börtön udvarában. Ezen megható ünnepségen beszédet mondott Dr. Mádi Ferenc köztársasági elnök, Dr. Dávid Iboya igazságügyi miniszterasszony, Fónay Jenő a POFOSZ elnöke, valamint az öt történelmi egyház képviselője, köztük Rázmány Csaba püspök, aki beszédében kihangsúlyozta, hogy „azért van szükség ilyen és ehhez hasonló emlékhelyek avatására, hogy az utáunk jövő nemzedék hiánytalanul megtanulja, hogy igazi nemzet csak akkor és ott létezik, ha annak szívében meggyökerezik az igazi kultúra, a tisztességes erkölcs és a józan kereszténység”.

November 5-én, Imre napján a Mórlic Zsigmond kórtérnen levő Szent Imre szobor tövében megtartott római katolikus emlékműs keretében, Takaró Mihály református püspök társaságában megszólalt Rázmány Csaba püspök is, kihangsúlyozva, a szülőik felelősségét gyermekeikkel szemben. Továbbá kiemelte, hogy a család intézményét, melyet az elmúlt ezer év megszentelt, az utóbbi 50 év teljesen törölkötte, aminek következménye gyermekünk hiányos nevelése, mégpedig szellemi, testi és vallás-erkölcsei értelemben. Idézte Németh Lászlót elmondta: „nem rajtunk múlik, hogy megszületünk-e, de az már rajtunk, hogy mi vé leszünk, hogy örököltünk-e egy csillagot feltűz-e még kezünk”.

Tűzzön fel mindenki, millenniumnak boldog részese, minél több csillagot örökölt egünkre, hogy ezek a csillagok az elkövetkező ezer évben is világítsák meg magyar nemzetünk egét!

November 20-án Balázi László egyházunk képviselőjében részt vett a Magyar Bibliatársulat Alapítvány kuratóriumi ülésén Budapesten, a Kálmán Klád Bocskai u. 35. sz. alatti épületben. Tarr Kálmán főtitkár imádságos üdvözlő, bevezető szavai után Dr. Harmati Béla evangélikus püspök vezette a tárgyalást a Magyar Bibliatársulat Alapítvány módosított és egyéges szerkezetbe

HÍREK

fojlalt alapító okiratának ügyéről. Remény van arra, hogy ez a változtatás hatékonyabbá fogja tenni az Alapítvány működését, és még többet fog tudni tenni küldetése teljesítéséről. A közelgő, december 4-i közgyűlés alkalmával még több lehetőség fog adódni a vélemények kifejtésére ezzel az okirattal kapcsolatban.

Dr. Mádi Ferenc, a Magyar Köztársaság elnöke személyes találkozóra hívta a magyarországi egyházak vezetőit, köztük Rázmány Csabát, egyházunk püspökét is, abból az alkalomból, hogy a karácsonyi ünnepek és a közelgő évvége lehetőségét kínál az értékelő visszajelentésre és a teendők együttes áttekintésére.

Millenniumi városközpont. Megindulhat a millenniumi városközpont kulturális blokkjának építése. A befektető Trigránit Rt. tavaly egy sokfunkciós, kulturális, szabadidős és turisztikai központ kialakítását határozta el, mely a Nemzeti Színház közelében lesz. Ebben helyezik el a Modern Magyar Művészeti Múzeumot, a Hagyományok Házáat és a Nemzeti Hangversenytermet. A városközpont hater ezer férőhelyes kongresszusi központtal, szállodákkal, kiállítási épületekkel, mozával, kaszinóval, termálvizes fürdővel, üszöme-dencével, irodaépületekkel és parkolóházzal rendelkező luxuslakásokkal tölti meg az egykori délpesti expóteleket. A létesítménynek a műszaki átadását 2003 decemberre tervezik az építők. (MN)

Gutenberg-galaxis magyarul. A kanadai irodalomtörténész Marshall McLuhan 1962-ben publikált híres könyve végre olvasható magyarul Kristó Nagy István fordításában. (MN)

Támogatás az Operaháznak. Rockenbauer Zoltán kulturális miniszter a múlt héten bejelentette: operajátásunk történetében példátlan mértékű állami támogatásban

részesül a magyar kulturális élet kiemelkedő fontosságú intézménye, az 1884-ben megnyílt Operaház. Az éves költségvetéséhez a 2002-es évtől kezdve 6,3 milliárd forinttal járul a magyar kormány, azaz a korábbi támogatást 4 milliárd forinttal megemeli. A szeptember közepén kinevezett főigazgató, Locsmándi Miklós elkészítette fejlesztési koncepcióját, amelyet a miniszter, majd a miniszterelnök is alkalmasnak talált arra, hogy az többlettámogatással megvalósuljon. A cél, hogy az Andrássy úti intézményt tízezer látvánban Európa 10 vezető operaháza között tartsák számon.

Táncosok Franciaországban.

Háromhetes turnéra indult pár héttel ezelőtt a Magyar Állami Népi Együttes, hogy Franciaországban és Svájcban mutassa be a Táncos magyarok című nagyívű kompozícióját. Mihályi Gábor vezető koreográfus táncos-zenei kultúrtörténeti előadásnak nevezi művét, mely a millenniumi tiszteletére készült. Regőléssel kezdődik, mongol hósi ének dallamára zendülnek föl Arany János halhatatlan sorai „Széli a madár ágrul ágra, száll az ének szájról szájra”. Táncházbemutatóval végződik a műsor, amely a Magyar Art Programjához kapcsolódik, de tavaly Japánban már nagy sikert aratott. (MN)

Többesbességes CEFTA.

A egyoldalú protekcionista intézkedések feloldásának lehetőségeiről és a Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodás (CEFTA) jövőéről folytatott eszmecsereát Bukarestben a tagországok miniszterelnökei. Megállapodás született arról, hogy ezután többesbességes rendszerben folytatják az együttműködést.

November 24-én, szombaton délután nyitották meg a Tolnay Szalonban – a „Képzőművészportrék” rendezvényorozat keretében – Szinte Gábor festőművész, díszlettervező, egyetemi tanár kiállítását, mely alkalmából szívóli gratulálunk!

(Szerk.)